

Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020

Vi gör studier möjligt.

CSN

Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Producent

CSN, Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Förfrågningar

Hanna Rösth 060-14 63 78
hanna.rosth@csn.se

Carl-Johan Stolt 0480-44 72 87
carl-johan.stolt@csn.se

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Inledning.....	7
1.1. Uppdraget.....	7
1.2. Inriktningen på CSN:s arbete.....	7
1.3. Avgränsningar och definitioner	7
1.4. Enkätundersökningen	8
1.5. Pandemins påverkan på resultaten	9
1.6. Rapportens struktur	10
2. Den ekonomiska situationen under studietiden	11
2.1. Upplevelsen av den ekonomiska situationen	11
2.2. Upplevelsen av studiemedlen	15
2.3. Arbete vid sidan av studierna.....	23
2.4. Boende under studietiden	27
3. Studiesituationen på högskola och universitet	30
3.1. Studiesituationen för högskolestuderande	30
3.2. Hur går studierna?	32
3.3. Orsaker att börja studera och framtidstro.....	35
3.4. Kränkande bemötande	37
4. De studerandes mående	38
4.1. Hur mår studerande på högskola och universitet?.....	38
4.2. Vad orsakar hälsobesvär?	46
4.3. Studerande med funktionsnedsättning	48
5. Vad säger resultaten oss?.....	50
5.1. Den ekonomiska situationen	50
5.2. Studiesituationen	51
5.3. Hälsoläget.....	52
Referenser.....	54
Bilaga 1 Enkäten	56
Bilaga 2 Population, urval och svarsfrekvens	70
Bilaga 3 Bortfallsanalys.....	72

Sammanfattning

Uppdraget till CSN

En av CSN:s uppgifter är att följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området. Detta görs både genom registeruppgifter och enkätundersökningar. I den här rapporten presenterar vi resultaten från en enkätundersökning riktad till högskolestuderande som har studiemedel.

Oförändrad ekonomisk situation

Studieekonomin beror både på inkomster och på utgifter. Högskolestuderande som har studiemedel upplever en i stort sett oförändrad ekonomisk situation jämfört med 2017. Av de studerande upplever 71 procent att deras ekonomi under studierna är ganska bra, bra eller mycket bra. Yngre studerande upplever oftare att studieekonomin är bra medan äldre och studerande som har barn oftare upplever ekonomin som mindre bra. Boendekostnaderna påverkar äldre studerandes ekonomi mer än yngres. De boendekostnader de studerande uppges är likartade oberoende av var i landet man studerar.

Av dem som studerar med både bidrag och lån är det 37 procent som bedömer att studiemedlen täcker samtliga deras levnadsomkostnader. Ytterligare 38 procent, det vill säga sammanlagt 75 procent, tycker att studiemedlen täcker minst 75 procent av levnadsomkostnaderna. Även upplevelsen av studiemedlens tillräcklighet är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år.

Studiemedlens rekryterande effekt ökar

Andelen av de studerande som rekryteras med hjälp av studiemedlen, det vill säga de personer som inte eller troligen inte hade börjat studera om de inte hade kunnat få studiemedel, har ökat från 43 till 55 procent. Detta speglar att andelen som använder studiemedlens lånedel ökar, vilket tyder på att många har behov av studiemedel.

Arbete vid sidan av studierna ökar

Fribeloppet för inkomst är avskaffat under 2020. Det ger studerande möjlighet att arbeta mer utan att studiemedlen påverkas och ger yrkesarbetande möjlighet att ta studiemedel för studier som bedrivs vid sidan av ett arbete.

Andelen av studiemedelstagarna som arbetade vid sidan av studierna var 43 procent 2017 och nu anger 48 procent att de arbetar vid sidan av studierna. Kvinnor arbetar oftare än män vid sidan av studierna och äldre arbetar oftare än yngre.

Knappt hälften av de studerande upplever att studierna påverkas av arbetet. Av dem som bedömer att så är fallet upplever fler att studierna påverkas negativt av arbetet än

att de påverkas positivt. Det finns ett samband mellan vad man arbetar med och hur det påverkar studierna. Av dem som arbetar inom samma område som de studerar är det flest som anger att studierna inte påverkas, men det är också en större andel som anser att studierna påverkas positivt än att de påverkas negativt. Bland dem som arbetar med något annat än de utbildar sig till är det betydligt vanligare att man tycker att studierna påverkas negativt av arbetet. Ju mer arbete, desto mer påverkas studierna och desto högre är andelen som upplever att studierna påverkas negativt.

Studiesituationen har försämrats

Som en följd av viruset som orsakar sjukdomen covid-19 studerar många som annars skulle bedriva studier på plats, helt eller delvis på distans. Detta påverkar studiesituationen, oftast i negativ riktning. Av de studerande upplever 60 procent att de har en bra eller mycket bra studiesituation. Det är en minskning med cirka 20 procentenheter jämfört med tidigare undersökningar.

Det kommande yrkeslivet gör att många börjar studera på universitet och högskola. En stor majoritet av de studerande svarar att de började studera för att antingen öka sina chanser att få ett arbete eller för att utbildningen krävs för deras yrkesval. Av de studerande uppger 69 procent att de tycker att tempot på deras studier är lagom. Kvinnor och äldre studerande upplever i högre grad än män och yngre studerande att tempot är för högt.

Majoriteten mår bra – men många upplever hälsobesvär

En majoritet av de studerande uppger att de mår bra eller mycket bra. Andelen är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år. Män upplever bättre hälsa än kvinnor.

En lägre andel av de studerande uppger att de mår bra eller mycket bra jämfört med befolkningen i stort. I vår undersökning ligger andelen ungefär 10 procentenheter lägre än i SCB:s undersökning om levnadsförhållanden, vilken riktar sig till hela befolkningen.

Andelen av de studerande som har olika psykiska hälsobesvär är hög. En upplevelse av stress är vanligt förekommande bland studerande. Att känna sig trött är också ett vanligt förekommande besvär, samt att känna ångslan, oro eller ångest. Kvinnor upplever de flesta av dessa besvär i högre utsträckning än män och är oftare drabbade av svåra besvär.

Studiesituationen orsak till många hälsobesvär

En majoritet av de studerande som upplever att de har hälsobesvär anger att det finns ett samband mellan studiesituationen och hälsobesvären. I undersökningen hösten 2020 svarar 59 procent av de studerande att de upplevda hälsobesvären beror på studiesituationen, varav 10 procent anser att studiesituationen är ensam orsak till hälsobesvären. Den ekonomiska situationen betyder mindre för hälsan, men äldre studerande bedömer att hälsobesvären beror lika mycket på den ekonomiska situationen som på studiesituationen. Även andra orsaker till hälsobesvär förekommer givetvis.

1. Inledning

1.1. Uppdraget

En av Centrala studiestödsnämndens (CSN) uppgifter är att följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation för att säkerställa att myndigheten har god kunskap inom området.¹

1.2. Inriktningen på CSN:s arbete

CSN säkerställer sin kunskap om studerande kvinnors och mäns sociala och ekonomiska situation genom både registerundersökningar och genom att fråga de studerande om deras situation. Sedan 2007 har CSN återkommande gjort enkätundersökningar med fokus på de studerandes egna upplevelser av sin ekonomiska och sociala situation.

Enkätundersökningen hösten 2020 är riktad till studerande med studiemedel för studier på universitet och högskola i Sverige. Syftet med undersökningen är att ta reda på hur högskole- och universitetsstuderande upplever sin ekonomiska situation, sin studiesituation och sitt mående.

Tidigare år har CSN:s enkätundersökning varit riktad till alla studerande oavsett skolform, nivå och oberoende av om de haft studiestöd eller inte. Dessa undersökningar sade ganska lite om situationen för studerande vid en viss skolform. I år har CSN därför valt att rikta en undersökning gentemot studerande som har studiemedel vid universitet och högskolor. Följande år kommer CSN även att genomföra och redogöra för resultat av enkäter riktade till studerandegrupper inom andra skolformer.

Vi har anpassat några frågor i enkätundersökningen till högskole- och universitetsstuderandes situation. Många av frågorna i undersökningen har dock använts i flera tidigare undersökningar och har därför lämnats orörda. Att använda samma frågor och svarsalternativ gör att vi även kan beskriva utvecklingen över tid.

I en tabellbilaga till rapporten ges var och en möjlighet att mer ingående ta del av materialet. Där presenteras resultaten för samtliga frågor i enkäten, totalt och fördelat bland annat efter kön och ålder, samt resultat för högskolestuderande från undersökningarna 2013, 2015 och 2017. Tabellbilagan redovisas som ett separat dokument.

1.3. Avgränsningar och definitioner

Enkätundersökningen avser studerande som studerar med studiemedel på universitet och högskola i Sverige. Den studerande ska ha fått studiemedel på minst halvtid under hösten 2020 för att ha kunnat få enkäten.² De studerande kan även ha haft studiemedel för studier inom andra skolformer under samma period. Som

¹ 5 § förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

² Dessa kriterier användes som underlag för vårt urval.

komplement till de frågor respondenterna har besvarat ingår datamaterial hämtat från register. Samtliga registeruppgifter är hämtade ur CSN:s egna register.

Studierande som inte har haft studiemedel ingår inte i undersökningen. De främsta anledningarna till det är att CSN:s uppdrag i första hand gäller dem som har studiestöd, men också att vi saknar tillförlitliga uppgifter om hur många och vilka som studerar utan att ha studiemedel och att svarsfrekvensen för dem som studerar utan studiemedel är låg.³ För att belysa situationen för dem som studerar utan studiemedel har CSN istället publicerat rapporten *Vilka studerar utan studiemedel?*⁴

I den här rapporten talar vi oftast om studierande. Vi avser då högskolestudierande som har studiemedel om inget annat anges.

1.4. Enkätundersökningen

1.4.1. Urval

De studierande valdes ut genom ett stratifierat slumpmässigt urval. Syftet med urvalsförfarandet var att säkerställa att de valda grupperna inte blev för små, något som skulle kunna försämra kvaliteten på undersökningen. I och med detta blev vissa mindre grupper överrepresenterade i urvalet. Svaren på enkätundersökningen har viktats så att antalet observationer är proportionerligt till deras storlek i undersökningen. I bilaga 2 redogörs för antalet studierande i populationen och i urvalet samt det faktiska antalet svarande på CSN:s enkät.

1.4.2. Sammanställning av resultaten

Resultaten har framför allt sammanställts med utgångspunkt i hur respondenten har besvarat frågorna i enkäten och därmed inte med utgångspunkt i registeruppgifter. Exempelvis finns det studierande som enligt CSN:s register bedriver studier med studiemedel, men enligt enkätsvaren inte bedriver några sådana studier. I och med att det har gått viss tid mellan tillfället när registeruppgifterna togs fram och tidpunkten för när enkäten besvarades, är respondentens svar sannolikt mer rättvisande än registeruppgifterna. Svaren har därför tjänat som utgångspunkt för resultat-sammanställningen. Även de uppgifter som redovisas om till exempel invandring och föräldrars utbildning är hämtade från enkätsvaren.

1.4.3. Analys av svarsfrekvenser och bortfall

Enkäten skickades den 15 september via e-post till 5 746 studierande. Insamlingen av enkätsvar pågick till och med den 12 oktober och under insamlingstiden skickades fyra påminnelser ut. Av dem som mottog enkäten lämnade 2 287 in ett svar. Det motsvarar en svarsfrekvens på 40 procent.

³ CSN har tidigare gjort utskick med post till personer som studerar utan att ha studiestöd. De uppgifter vi har förfogat över när det gäller personer som studerar utan studiemedel har även haft vissa brister. Andelen som har svarat på enkäterna har även varit mycket låg i denna studierandegrupp. Med anledning av detta har vi beslutat att inte längre skicka några enkäter till studierande som inte har studiemedel och undersökningen är inriktad på dem som har (haft) studiemedel.

⁴ CSN (2020c).

Bortfallet av svar innebär försämrad datakvalitet då det påverkar resultatens tillförlitlighet negativt. Färre svar leder allt annat lika till större konfidensintervall och därmed sämre precision. Detta betyder dock inte per automatik att resultaten är osäkra, vilket beror på hur bortfallet fördelar sig. Resultatets tillförlitlighet blir bäst om bortfallet speglar dem som valt att delta i undersökningen. I denna undersökning har vi bearbetat resultaten genom att vikta dem utifrån hur många svar som kommit in i jämförelse med hur många som finns i studerandegruppen i verkligheten. Viktningen ökar svarens representativitet.

Konfidensintervall presenteras för samtliga frågor i en separat tabellbilaga. Vi har även gjort en bortfallsanalys som presenteras i bilaga 3.

1.4.4. Resultat för tidigare år

I resultatredovisningen och i tabellbilagan presenterar vi även resultat för tidigare år. Dessa resultat baserar sig på högskolestuderande med studiemedel i Sverige enligt samma principer som resultaten i den här undersökningen.

Eftersom undersökningarna tidigare år riktade sig till en betydligt större grupp studerande (studerande på olika utbildningsnivåer, studerande i Sverige och utomlands och studerande med och utan studiemedel) så var det ett mindre antal studerande som besvarade enkäten för tidigare år som var högskolestuderande med studiemedel i Sverige. Det kan innebära att resultaten för tidigare år är mer osäkra och att konfidensintervallen kan vara större än de är för resultaten som avser hösten 2020. Även mindre förändringar av urvalet, till exempel förändrade åldersintervall, påverkar de äldre resultaten på motsvarande sätt.

1.5. Pandemins påverkan på resultaten

Undersökningen av högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation var planerad att genomföras under våren 2020. På grund av covid-19-pandemin och på grund av att utbildningar övergick till distansstudier, valde vi att skjuta på undersökningen till hösten 2020.

Den här undersökningen genomfördes med start den 15 september 2020, det vill säga innan den andra vågen av smittspridning drabbade Sverige. Resultaten i denna undersökning är därmed sannolikt lite mindre påverkade av pandemin. Lite senare under hösten genomförde CSN även en enkätundersökning om studerandes hälsa som riktade sig till samtliga studerande med studiemedel, det vill säga även till studerande på grundskole- och gymnasienivå. Resultaten har publicerats i rapporten Studerandes hälsa 2020.⁵ Att enkätundersökningen som låg till grund för Studerandes hälsa 2020 genomfördes senare tycks främst ha påverkat resultaten i de delar som handlar om hur studerande mår i allmänhet. Svaren kan därför, i vissa delar, avvika från andra enkätresultat.

⁵ CSN (2020a).

1.6. Rapportens struktur

I kapitel 2 redogör vi för de frågor som har med ekonomiska förhållanden att göra, till exempel frågor om upplevelsen av den ekonomiska situationen, vilka inkomstkällor man använder för sin försörjning, hur man tycker att studiemedlen räcker och hur mycket man arbetar vid sidan av studierna.

I kapitel 3 behandlas frågor som rör studiesituationen, exempelvis frågor om varför man studerar och om hur studiesituationen och studietempot upplevs.

I kapitel 4 avhandlas studerandes hälsa. Här finns bland annat frågor om hur man mår, om man upplever några hälsobesvär eller symptom och om vad som orsakar dessa besvär och symptom.

I det avslutande kapitlet, kapitel 5, görs en sammanfattning av resultaten som även diskuteras utifrån rådande kunskapsläge.

2. Den ekonomiska situationen under studietiden

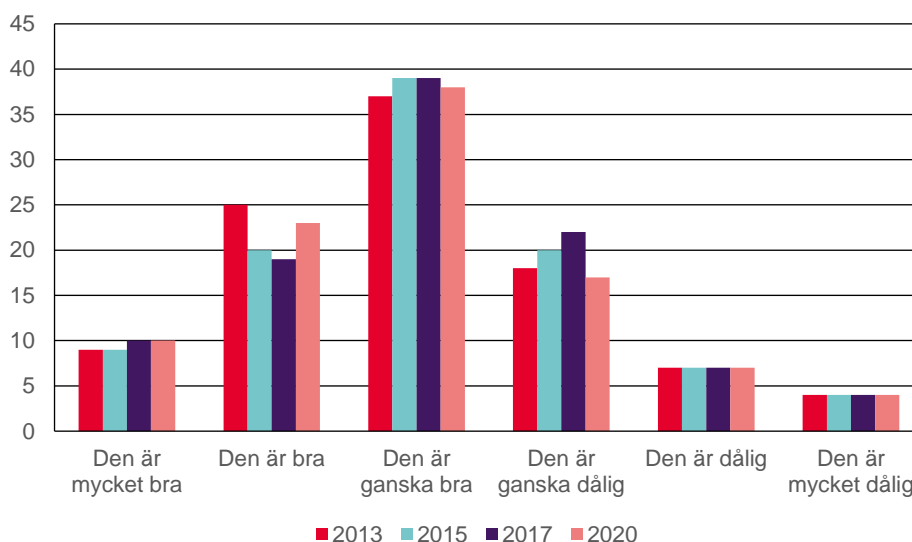
2.1. Upplevelsen av den ekonomiska situationen

Vilken ekonomi har högskolestuderande som studerar med studiemedel? Den ekonomiska situationen för en person som studerar beror inte enbart på studiemedelnivån utan både på de samlade inkomsterna och på utgifterna. Studiemedlen är en viktig del av inkomsterna för många, men kan för andra utgöra en mindre del. Vi inleder här med att redovisa upplevelsen av den ekonomiska situationen som helhet.

2.1.1. Oförändrad upplevelse av den ekonomiska situationen

Av de högskolestuderande som studerar med studiemedel upplever 71 procent att deras ekonomi under studierna är ganska bra, bra eller mycket bra. Förändringarna i förhållande till tidigare år är små.

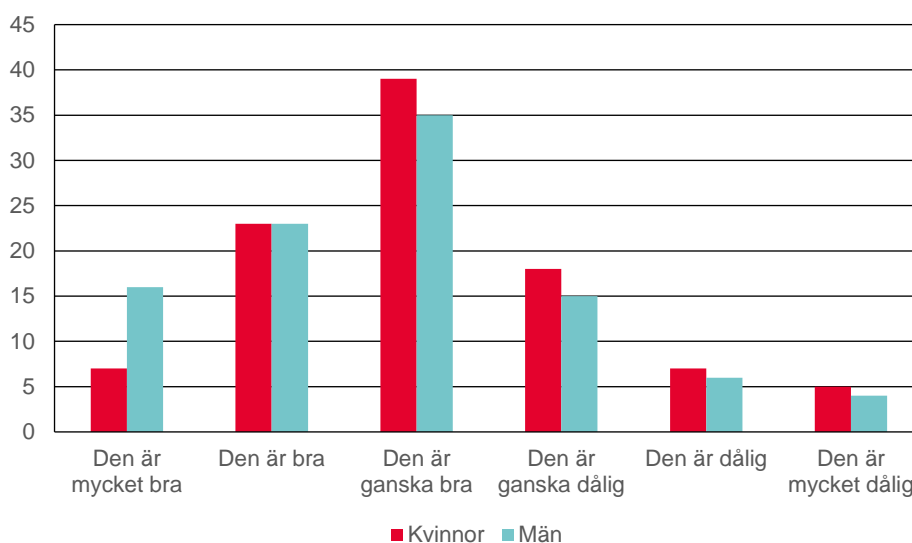
Diagram 1 Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?
Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2013–2020

Män och kvinnor upplever sin situation likartad. Andelen män som bedömer att de har en mycket god studieekonomi är dock något högre än andelen kvinnor. Detta beror på att männen i genomsnitt är yngre än kvinnorna och mer sällan har ekonomiskt ansvar för barn. Av kvinnorna anger 18 procent att de har ekonomiskt ansvar för barn, jämfört med 7 procent av männen.

Diagram 2 Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

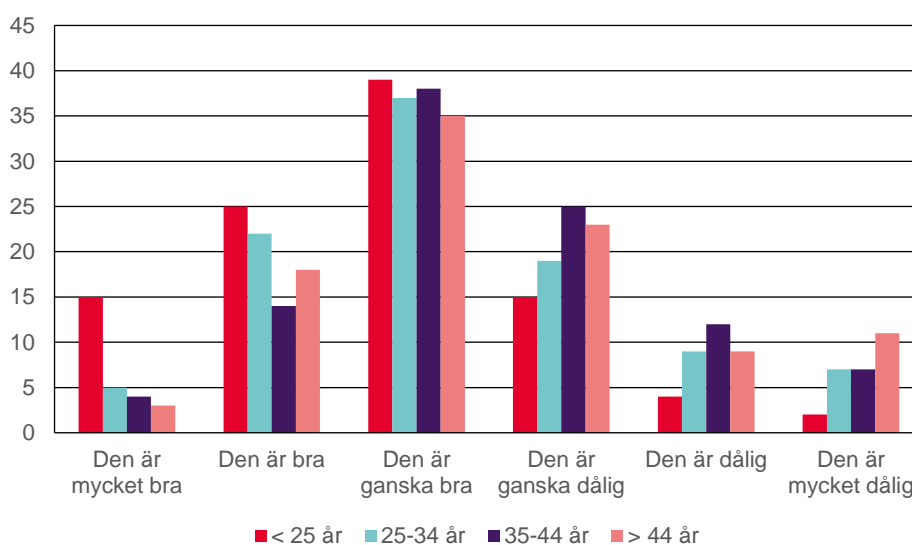

Vid en fördelning efter ålder framgår att yngre oftare tycker att deras ekonomi är bra, medan det är vanligare att äldre tycker att den är dålig. Detta beror på att äldre oftare har barn och har högre utgifter för bland annat boendet.

Studenter som är födda utomlands, har invandrat till Sverige och som har studiemedel, uppfattar sin ekonomi som sämre än de som är födda i Sverige. Det bedöms bero på att en lägre andel av de utlandsfödda tar lån, på att de i genomsnitt är äldre och oftare har barn än de som är födda i Sverige.

Diagram 3 Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

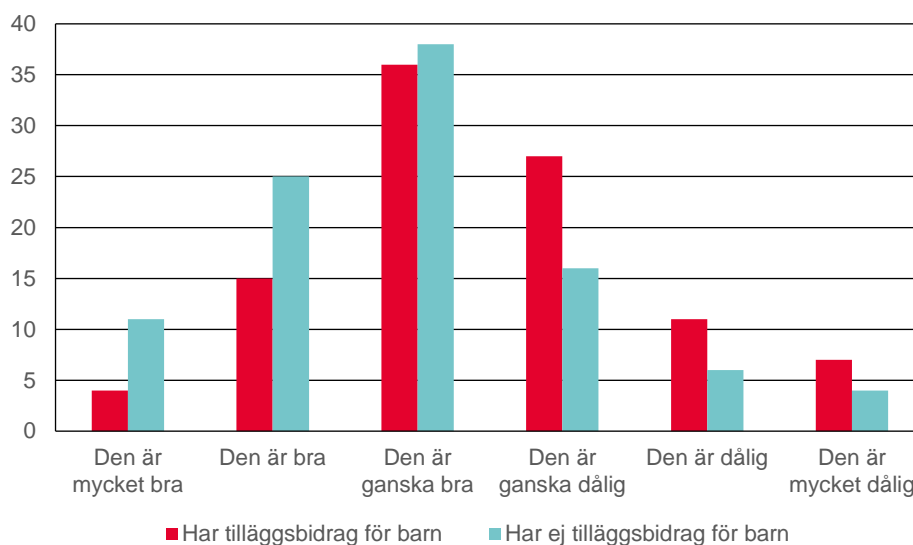
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

På samma sätt upplever alltså de som är föräldrar och har tilläggsbidrag för barn en sämre ekonomisk situation under studierna än de som inte har några barn. Av dem som har tilläggsbidrag är det 55 procent som upplever att deras ekonomi är mycket bra, bra eller ganska bra, jämfört med 74 procent av dem som inte har tilläggsbidrag. Tilläggsbidraget uppväger alltså inte de högre kostnader som föräldrar verkar möta.

Diagram 4 Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter tilläggsbidrag för barn och inte, andelar i procent, 2020

2.1.2. Studielån en allt vanligare försörjningskälla

Som nämns ovan beror studerandes ekonomi både på inkomster och utgifter. Inkomsterna varierar mellan olika studerande och utgörs bara till en del av studiemedel.

Alla personer i undersökningen har studiemedel. Av dessa har andelen som tar studiemedlens lånedel ökat. Detta stämmer väl överens med CSN:s registeruppgifter över den så kallade lånebenägenheten.⁶

Uppgifterna om hur många som använder lön som inkomstkälla visar i grova drag hur stor andel av de studerande som arbetar vid sidan av studierna eller under sommaruppehåll och lov. Andelen som använder lön för att finansiera sina studier ligger på något mindre än hälften av de studerande (se även avsnitt 2.3 om arbete nedan). Kvinnor använder oftare lön för sin försörjning än män.

Av kvinnorna använder 11 procent barnbidrag som en del av försörjningen medan motsvarande andel bland männen bara är 3 procent. Detta stämmer överens med att fler kvinnor än män svarar att de har ekonomiskt ansvar för barn (18 procent av kvinnorna och 7 procent av männen). Det kan tänkas att de ser bidraget som pengar som ska gå till barnets försörjning i första hand.

⁶ CSN (2020b).

Tabell 1 Hur försörjer du dig under höstterminen 2020?¹

Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2013–2020

	2013	2015	2017	2020		
				Kvinna	Man	Totalt
Studielån och studiebidrag från CSN	72	78	78	86	88	87
Endast studiebidrag från CSN	29	22	20	14	12	13
Bidrag eller lön för studier från arbetsgivaren	1	1	1	1	1	1
Stipendium	4	4	3	2	4	2
Lön	45	43	36	46	40	44
Pension	0	0	0	0	0	0
Ersättning från a-kassa	0	0	0	0	0	0
Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning	0	0	0	0	0	0
Aktivitetsstöd för arbetsmarknads-politiska åtgärder	0	0	0	0	0	0
Föräldrapenning	2	1	2	1	1	1
Barnbidrag	8	6	4	11	3	8
Bostadsbidrag	11	10	6	5	9	6
Underhållsstöd	1	1	1	1	0	1
Försörjningsstöd (socialbidrag)	0	0	0	0	0	0
Ekonomiskt stöd från make/maka/partner, sambo eller pojk- och flickvän	14	9	7	12	5	10
Ekonomiskt stöd från föräldrar	25	18	11	12	13	12
Kost och logi från föräldrar	13	6	7	4	6	5
Sparade medel	43	37	28	28	31	29
Lån från bank eller kreditbolag	1	1	0	0	0	0
Annat	2	2	1	1	1	1
Summa	270	239	207	224	216	221

¹ Flervalsfråga. Summan kan därför bli högre än 100 procent.

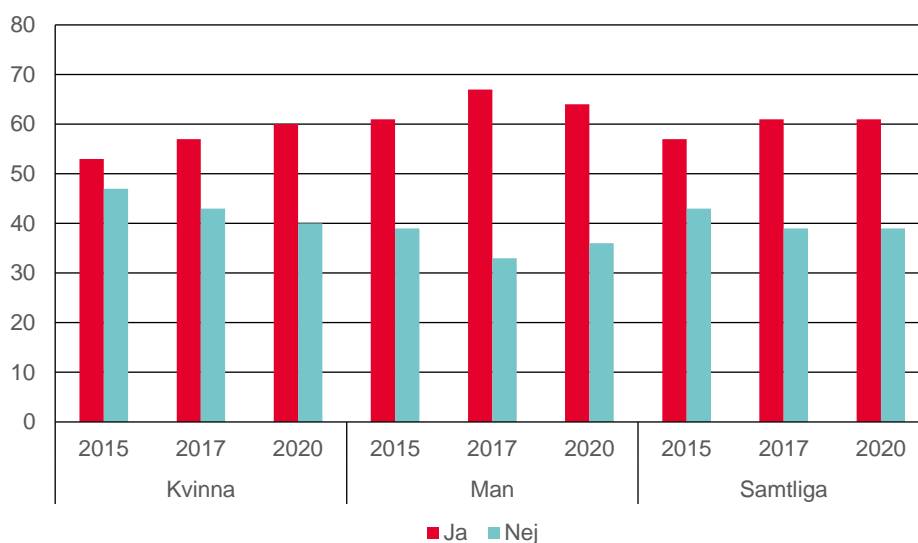
Tidigare år har vi sett att andelen som får ekonomiskt stöd från sina föräldrar har minskat, en trend som nu tycks ha planat ut. Detsamma gäller andelen som får stöd från en partner. En ungefär lika stor andel av kvinnorna som av männen får stöd från sina föräldrar, men kvinnor får oftare ekonomiskt stöd av en partner än män. Andelen som använder besparingar för att täcka levnadsomkostnader är också i stort sett oförändrad jämfört med 2017.

2.1.3. Andelen som klarar oförutsedd utgift lika stor som tidigare

Det har inte skett någon förändring av andelen av de studerande som anger att hushållet klarar att hantera en oförutsedd utgift på 12 000 kronor⁷ inom en månad utan att låna eller be om hjälp. Andelen ökade marginellt mellan 2015 och 2017, men har därefter varit oförändrad mellan 2017 och 2020.

Diagram 5 Skulle du/ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

Intressant är att andelen kvinnor som skulle klara en oförutsedd utgift har ökat samtidigt som andelen män har minskat. Andelen kvinnor och män som klarar en oförutsedd utgift är nu likartad. Det är dock fortfarande så att de som har barn har svårare att hantera oförutsedda utgifter. Av dem som har ekonomiskt ansvar för barn är det 54 procent som *inte* skulle klara av att betala 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp, jämfört med 36 procent av dem utan barn. I hela befolkningen var det 20 procent som inte skulle klara av att hantera en oförutsedd utgift under 2019.⁸

2.2. Upplevelsen av studiemedlen

I detta avsnitt övergår vi till att följa hur de studerande ser på studiemedlen. Är de tillräckliga? Är de nödvändiga för att personer ska börja studera? Och vilka tankar har de studerande om studielånet?

⁷ Indexreglerad, räknas upp med KPI.

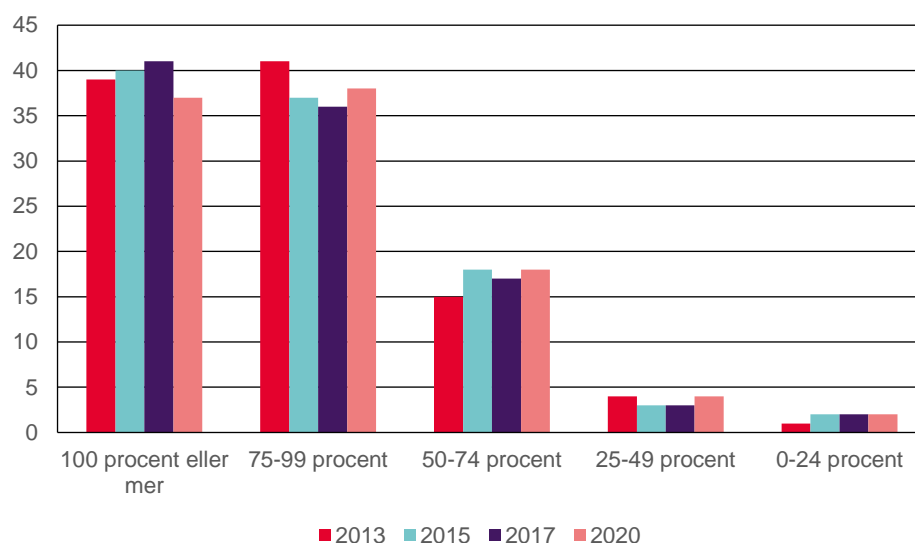
⁸ SCB (2020b).

2.2.1. Av dem som studerar med lån tycker 37 procent att studiemedlen täcker alla levnadsomkostnader

Av dem som studerar med både bidrag och lån är det 37 procent som bedömer att studiemedlen täcker samtliga deras levnadsomkostnader.⁹ Ytterligare 38 procent, det vill säga sammanlagt 75 procent, tycker att studiemedlen täcker minst 75 procent av levnadsomkostnaderna. Förändringarna är små och har varit små sedan 2013.

Diagram 6 I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

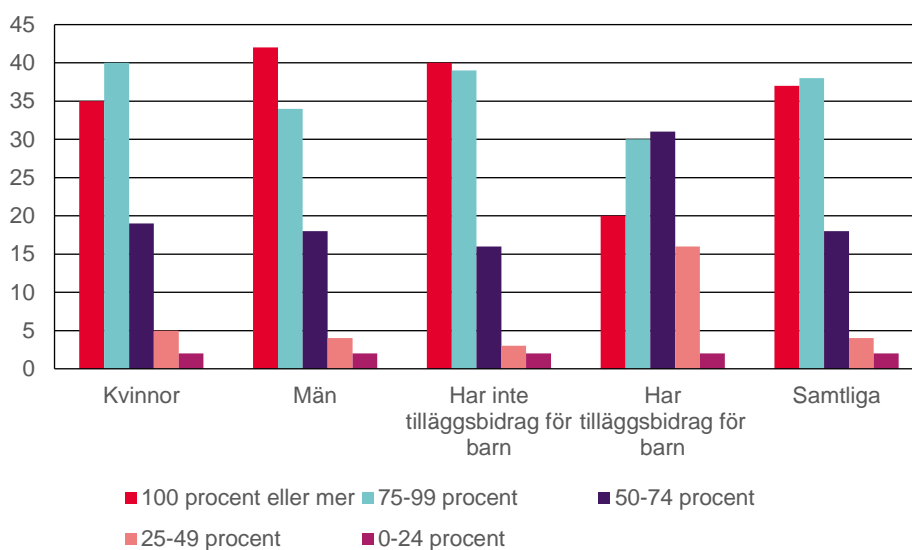
Av männen bedömer 42 procent att studiemedlen är tillräckliga och av kvinnorna är det 35 procent som redovisar samma resultat. Män bedömer även oftare än kvinnor att studiemedlen täcker minst 75 procent av levnadsomkostnaderna. Att männen tycker att studiemedlen fyller deras behov bättre än kvinnorna beror med stor sannolikhet på att männen i genomsnitt är yngre än kvinnorna och på att de mer sällan har ekonomiskt ansvar för barn.

Studerande som har tilläggsbidrag för barn tycker att studiemedlen i mindre utsträckning täcker deras levnadsomkostnader. Exempelvis bedömer 50 procent av dem som har tilläggsbidrag att studiemedlen täcker minst 75 procent av omkostnaderna, jämfört med 79 procent bland dem som inte har tilläggsbidrag för barn.

⁹ I avsnitt 2.2.1 behandlas enbart de som har både bidrag och lån. Studiemedlen är anpassade så att bidrag och lån ska kunna täcka rimliga levnadsomkostnader. De som bara tar bidragsdelen är därför inte medtagna i denna analys.

Diagram 7 I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

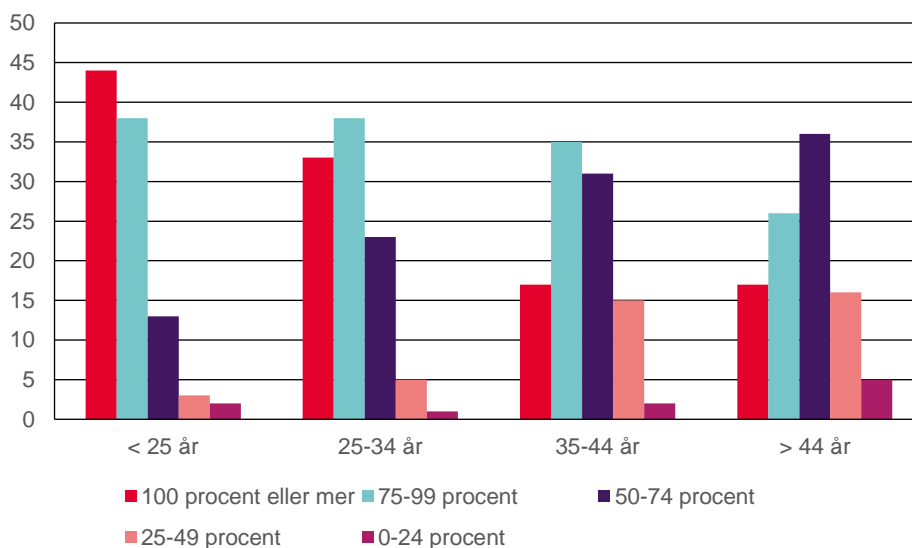
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön och tilläggsbidrag för barn, andelar i procent, 2020

Bland dem som är yngre än 25 år och som studerar med både studiebidrag och studielån är det hela 82 procent som bedömer att studiemedlen täcker minst 75 procent av deras levnadsomkostnader. Som jämförelse är motsvarande andel bland dem som är 45 år eller äldre 43 procent.

Diagram 8 I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

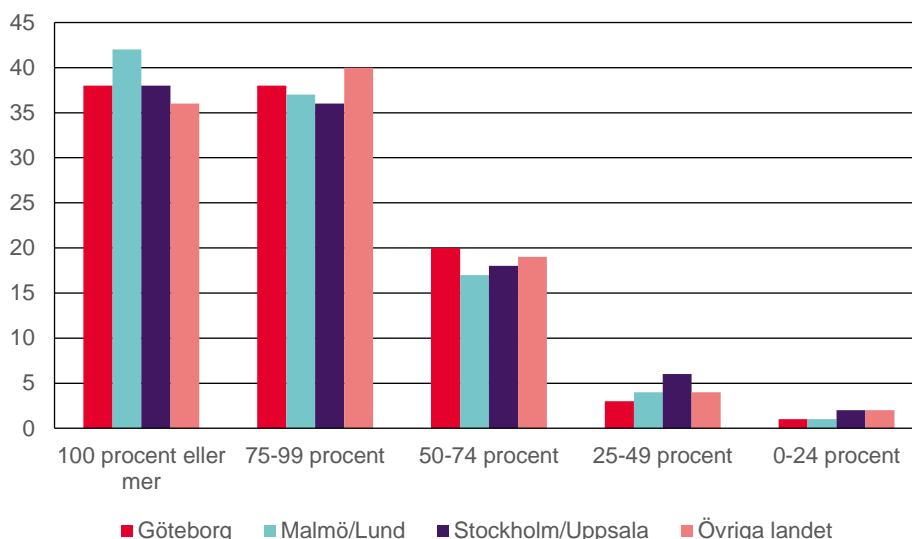

En viktig orsak till att äldre inte tycker att studiemedlen täcker deras omkostnader är att äldre studerande har högre boendekostnader än yngre. Av dem som är 45 år eller äldre är det exempelvis 36 procent som betalar minst 7 000 kronor i månaden för sitt boende. Motsvarande andel är 4 procent bland dem som är yngre än 25 år. Se även avsnitt 2.4 om boendesituationen nedan.

För att bedöma om studiemedlens tillräcklighet upplevs olika beroende på var man bor har vi fördelat lärosätena i fyra grupper: Göteborg, Malmö/Lund, Stockholm/Uppsala och övriga landet. Avsikten är att se om studiemedlen räcker bättre för studerande på någon av orterna.

Diagram 9 I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter studieort, andelar i procent, 2020

Upplevelsen av studiemedlens tillräcklighet är i stort sett likartad oavsett var man studerar. Bland dem som tar studiemedlens lånedel tycker drygt 35 procent att studiemedlen är tillräckliga och en lika hög andel tycker att de täcker mellan 75–99 procent av utgifterna. Det finns alltså inga markanta skillnader mellan studerande på olika studieorter. Inte heller när det gäller andra frågor som har med studieekonomi att göra tycks det finnas några större skillnader mellan studerande på olika orter.

2.2.2. Andelen som börjar studera tack vare studiemedlen ökar

Ett mål för studiestödet är att det ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. I detta avsnitt försöker vi utvärdera studiemedlens rekryterande effekt med hjälp av svaren från alla studerande som har besvarat enkäten.

De som svarar ”nej” eller ”nej, troligen inte”, hade inte, eller troligen inte, börjat studera om de inte hade kunnat få studiemedel. De bedöms därmed vara rekryterade av studiemedlen.

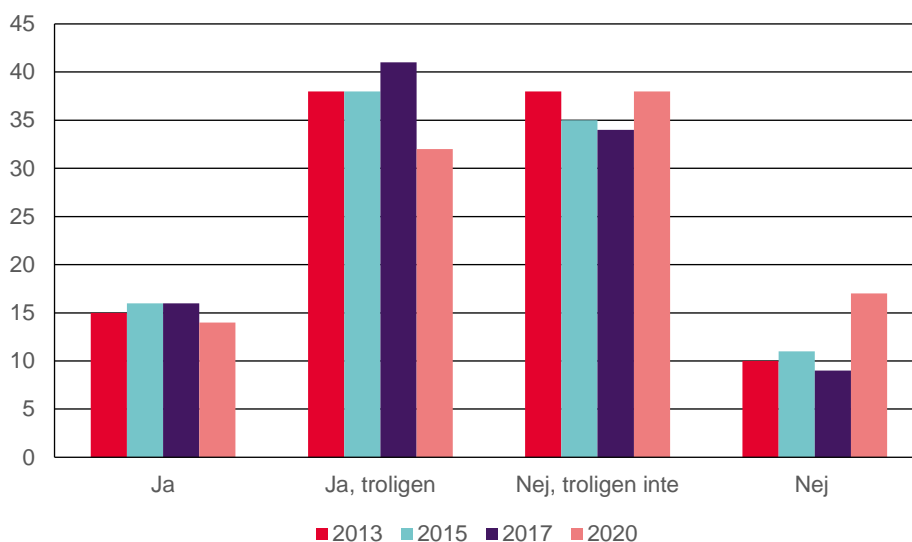
Andelen som anger ”nej” eller ”nej, troligen inte” har ökat från 43 till 55 procent vilket är att betrakta som en kraftig ökning. Den tydligaste ökningen sker dessutom bland dem som med säkerhet svarar ”nej”, det vill säga bland dem som absolut inte hade börjat studera om de inte hade fått studiemedel.

Kvinnorna står för den största delen av ökningen – andelen kvinnor som svarar något av nej-alternativen har ökat med 12 procentenheter till 57 procent. Andelen män som

har rekryterats genom studiemedlen är 49 procent vilket är en ökning med 9 procentenheter sedan 2017.

Diagram 10 Om det inte hade varit möjligt att få studiemedel från CSN när du började studera, hade du ändå börjat?

Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2013–2020

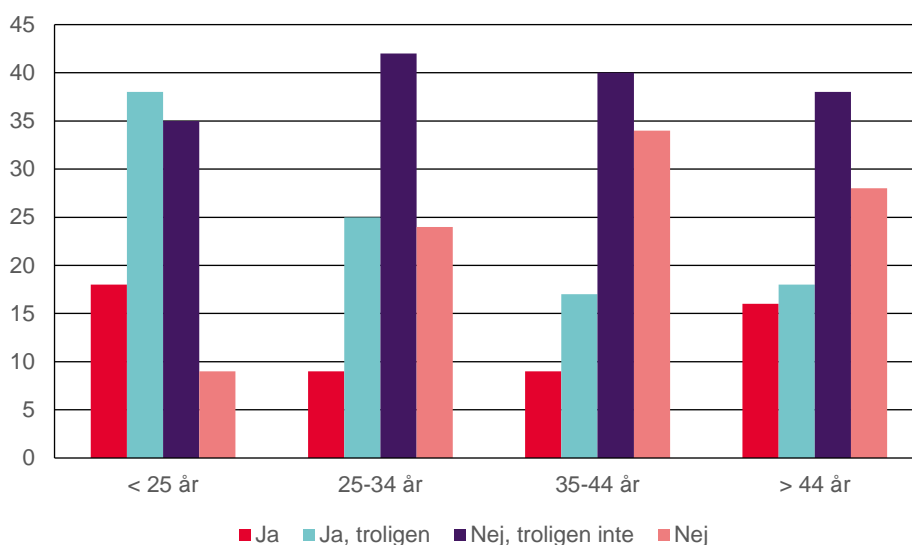

Att studiemedelssystemet gör att en högre andel kvinnor än män rekryteras till studier beror till stor del på att äldre är mer rekryterade av studiemedel än yngre och på att andelen kvinnor ökar med stigande ålder. Yngre studerande skulle i mycket högre utsträckning ha börjat studera oavsett om de hade kunnat få studiemedel eller inte. Studerande kvinnor har också oftare barn än män, vilket också är en faktor som ökar andelen som är beroende av studiemedlen för att börja studera.

Mönstret, som känns igen från tidigare undersökningar, är alltså att lite äldre studerande tycker att studiemedlen är otillräckliga i förhållande till levnadsomkostnaderna men samtidigt inte skulle ha börjat studera om de inte hade fått studiemedel.

Diagram 11 Om det inte hade varit möjligt att få studiemedel från CSN när du började studera, hade du ändå börjat?

Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2020

Personer med högt utbildade föräldrar är i mindre utsträckning rekryterade av studiemedlen än de som har lägre utbildade föräldrar. Av dem som har två högskoleutbildade föräldrar svarar 44 procent att de inte eller troligen inte hade börjat studera om de inte hade kunnat få studiemedel. För dem som har föräldrar med högst gymnasieutbildning är det istället 61 procent som anger att de inte eller troligen inte hade börjat studera om de inte hade kunnat få studiemedel.¹⁰

2.2.3. De flesta påverkas inte av antalet veckor med studiemedel

I enkäten fick de studerande även frågor om de påverkas av att antalet veckor med studiemedel på eftergymnasial nivå är begränsat till 240. De fick först en fråga om de kände till gränsen på 240 veckor och sedan ställdes en följdfråga till dem som kände till gränsen som handlade om gränsens eventuella påverkan på studierna.

Det är 22 procent som inte känner till att det finns en gräns för antalet veckor. Tillsammans med dem som sedan svarade nej på frågan om de påverkas av att veckorna är begränsade, är det 74 procent som antingen inte känner till veckogränsen eller inte påverkas av den. Därmed är det 26 procent som anger att de påverkas på något sätt av 240-veckorsgränsen. Dessa kunde ange flera svarsalternativ.

Flest svarar att de planerar sina studier bättre eller att de koncentrerar sig mer på studierna, vilket är positivt. Färre markerar de negativa alternativen, till exempel att man har valt en kortare utbildning än den man egentligen ville gå eller behöver hoppa över kurser som bedöms vara viktiga.

¹⁰ För att renodla resultatet har studerande med föräldrar med olika utbildningsnivå sorterats bort, liksom studerande som angav att de inte vet vilken utbildning deras föräldrar har.

Tabell 2 Har din planering av dina studier påverkats av att du endast kan få studiemedel i ett visst antal veckor per utbildningsnivå?

Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent¹, 2020

Påverkan av veckogränsen	Andel
Ja, jag har planerat mina studier mer noggrant	13
Ja, jag har koncentrerat mig mer på mina studier	6
Ja, jag har inte läst kurser vid sidan av min utbildningsinriktning, till exempel sommarkurser	6
Ja, jag har läst fler kurser per termin	3
Ja, jag har valt att använda mindre studiemedel än jag har haft rätt till	3
Ja, jag har valt en kortare utbildning	2
Ja, på annat sätt	2
Ja, jag har varit tvungen att hoppa över kurser som jag anser är viktiga för min utbildning	1

¹ Av respondenterna svarade 74 procent att de inte påverkas av veckogränsen i sina studier. Svaren från resterande 26 procent fördelar sig som ovan. Det var möjligt att välja flera ja-alternativ.

2.2.4. Studielån ses som ett fördelaktigt lån

En nyhet i 2020 års undersökning är att vi har ställt några frågor om synen på studielånet. Denna kan ha betydelse för viljan att börja studera. Till exempel kan det vara av intresse att veta hur många som är rädda för att ta studielån och vilka som är det.

Hela 86 procent av samtliga som har studiemedel instämmer helt eller till stor del i påståendet att studielån är ett fördelaktigt lån. Samtidigt är det bara 46 procent som tycker att det är oproblematiskt att ta lån. Detta speglar att många tycker att lånet är förmånligt, men att man inte lättvindigt bör ta studielån. Bara 13 procent känner sig rädda för att ta studielån.

Studerande som har invandrat till Sverige har en lite annorlunda syn på lånen än de som är födda i Sverige. Av dem som har invandrat är till exempel 15 procent rädda för att ta studielån, jämfört med 5 procent av dem som är födda i Sverige. Vidare instämmer 27 procent av dem som har invandrat till Sverige helt eller till stor del i påståendet att studierna inte kommer att ge dem ett arbete eller ett arbete med tillräckligt hög lön för att de ska kunna betala tillbaka lånet. Av de studerande som är födda i Sverige är det 5 procent som gör samma bedömning. Många personer som har invandrat till Sverige avstår därmed sannolikt från att ta studielån efter att ha bedömt vad högskoleutbildningen kan ge i förhållande till arbetsmarknadsutsikterna.

Tabell 3 Hur ser du på studielån?

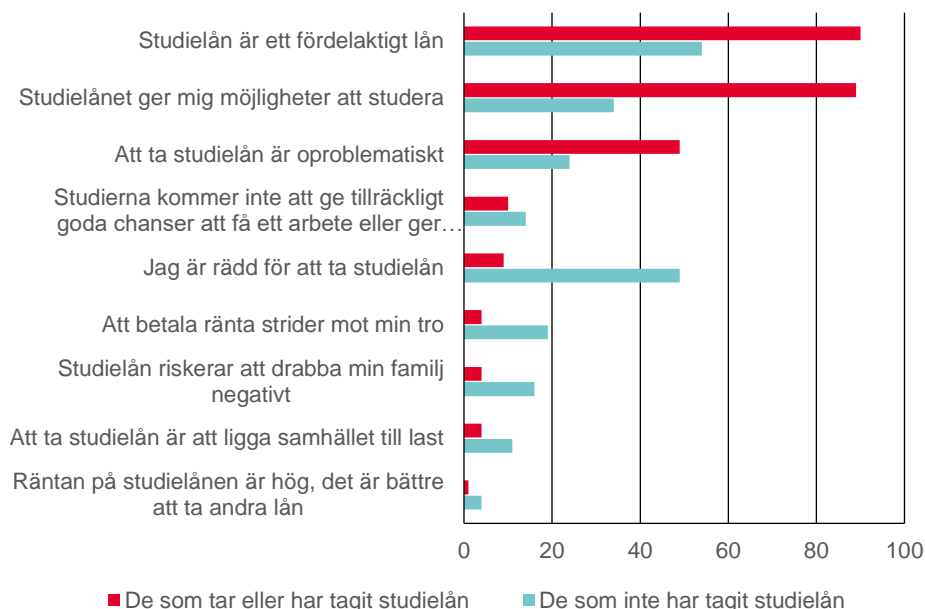
Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2020

	Stämmer inte alls	Stämmer till viss del	Stämmer till stor del	Stämmer helt
Studielån är ett fördelaktigt lån	2	12	24	62
Studielånet ger mig möjligheter att studera	6	10	21	62
Att ta studielån är oproblematiskt	18	36	27	19
Studierna kommer inte att ge tillräckligt goda chanser att få ett arbete eller ger inte ett arbete med tillräckligt hög lön för att kunna betala tillbaka studielånet	69	21	6	4
Jag är rädd för att ta studielån	53	34	7	6
Att betala ränta strider mot min tro	83	11	3	3
Studielån riskerar att drabba min familj negativt	76	19	3	2
Att ta studielån är att ligga samhället till last	77	18	3	2
Räntan på studielånen är hög, det är bättre att ta andra lån	92	7	1	1

Av de svarande är det 89 procent som svarar att de studerar med studielån eller att de någon gång har studerat med studielån. Bland dem som inte tar eller har tagit lån är det en lägre andel som tycker att lånet är fördelaktigt. En lägre andel tycker också att det är oproblematiskt att ta studielån. En högre andel är istället rädda för att ta lån och anser att det kan drabba deras familj om de gör det. Exempelvis är andelen som är rädda för att ta lån 49 procent bland dem som inte har tagit lån, jämfört med 9 procent bland dem som tar eller har tagit lån. Av dem som inte tar lån menar vidare 19 procent att det strider mot deras tro att ta studielån, jämfört med 4 procent bland dem som tar eller har tagit lån. Antalet svarande är dock förhållandevis lågt för dem som inte tar eller har tagit lån, vilket gör osäkerheten i dessa svar större.

Diagram 12 Hur ser du på studielån?

Högskolestuderande med studiemedel, andel som svarat "stämmer till stor del" och "stämmer helt" i procent, 2020¹

¹ Svartalernativ fyra lyder i sin helhet "Räntan på studielånen är hög, det är bättre att ta andra lån". Svartalernativ åtta lyder i sin helhet: "Studierna kommer inte att ge tillräckligt goda chanser att få ett arbete eller ger inte ett arbete med tillräckligt hög lön för att kunna betala tillbaka studielånet".

Av de studerande som har studielån svarar drygt hälften att de inte skulle ha börjat studera om de inte hade kunnat få lånet. De som tar eller har tagit studielån fick även frågan om hur det faktum att de ska återbetala lånet påverkar dem. En klar majoritet, 70 procent av kvinnorna och 79 procent av männen, svarar att återbetalningen av lånet inte påverkar dem.

De som inte tar eller har tagit studielån svarade även på frågan om varför de avstår från att ta lånedelen. De i särklass vanligaste svartalernativen är att de inte behöver ta några lån för att klara sin försörjning eller att de med hänsyn till återbetalningen av lånen inte vill belasta sin framtida ekonomi med sådana lån.

2.3. Arbete vid sidan av studierna

I detta avsnitt tar vi reda på hur mycket högskolestuderande som studerar med studiemedel arbetar vid sidan av studierna. Vi ställer bland annat frågor om hur mycket man arbetar, om arbetets inriktning och om arbetet påverkar studierna.

2.3.1. Ungefär hälften arbetar vid sidan av studierna

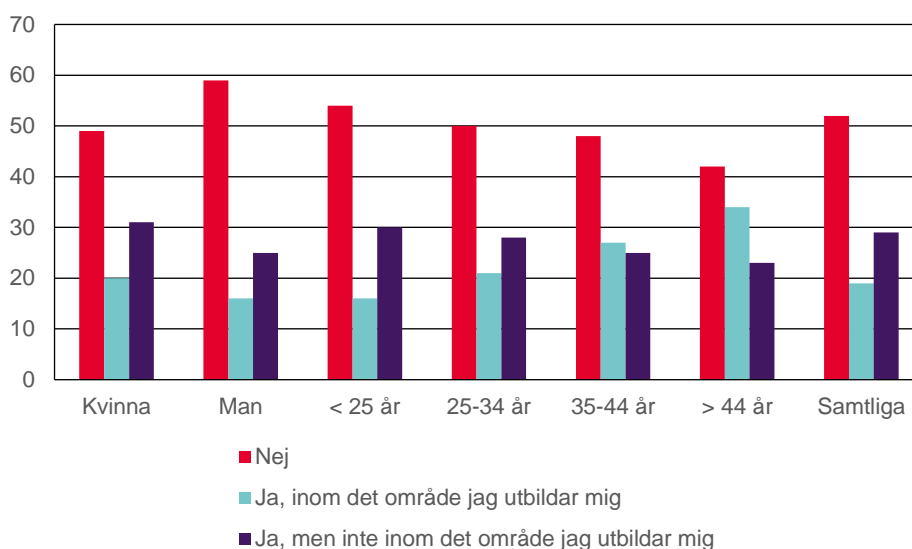
För dem som har studiemedel kan arbete vid sidan av studierna fylla olika funktioner. Arbete vid sidan om kan vara ett sätt att skaffa sig yrkeserfarenhet, exempelvis genom arbete inom det område man utbildar sig till. Det är också ett sätt att förstärka inkomsten under studietiden. I och med att fribeloppet för inkomst är avskaffat för år

2020 finns det också möjlighet för yrkesarbetande att ta studiemedel för studier som bedrivs vid sidan av ett arbete.

I den här undersökningen har vissa frågor och svarsalternativ ändrats så att de inte är helt jämförbara med tidigare år. Andelen studiemedelstagare som arbetade vid sidan av studierna var 43 procent 2017. Nu anger, även om frågan är något annorlunda utformad, 48 procent att de arbetar vid sidan av studierna. Andelen som anger att de arbetar har ökat något i varje undersökning sedan 2013.

Diagram 13 Arbetar du vid sidan av dina studier under höstterminen 2020?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön och åldersintervall, andelar i procent, 2020

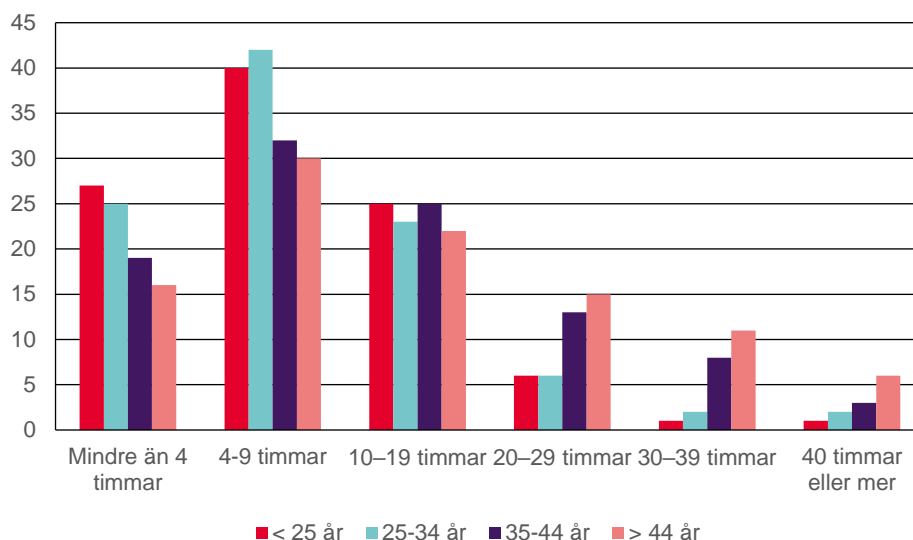
Kvinnor arbetar oftare än män, både med sådant de utbildar sig till och med sådant som inte har med utbildningen att göra. Äldre studerande med studiemedel arbetar oftare än yngre. Äldre arbetar dessutom oftare inom områden som ligger i linje med vad de studerar till.

I alla åldersgrupper är det vanligast att arbeta 4–9 timmar i veckan men yngre arbetar färre antal timmar än äldre. Däremot arbetar de som arbetar inom samma område som de studerar inte mer än de som arbetar med något helt annat.

Tidigare avsåg svarsalternativen antal arbetade timmar per månad, nu avser de antal timmar per vecka. Tyvärr är det inte möjligt att följa antalet arbetade timmar över tid eftersom frågan ställdes på ett nytt sätt i 2020 års enkät jämfört med i tidigare enkäter.

Diagram 14 Ungefär hur många timmar per vecka arbetar du i genomsnitt vid sidan av dina studier under höstterminen 2020?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

De som inte arbetar fick frågan om anledningar till att de inte arbetar och de som arbetar fick frågan om anledningen till det. Bland dem som inte arbetar är det vanligast att låta bli på grund av att man vill koncentrera sig på studierna och med anledning av att studierna är för krävande. Något av dessa två svarsalternativ anger 69 procent av kvinnorna och 72 procent av männen som huvudsakligt skäl till att inte arbeta.

Två ekonomiska motiv och ett arbetslivsorienterat ligger i topp när det handlar om orsaker att arbeta. ”Att ha råd att studera” och att ”få extrapengar” är de främsta skälen att arbeta. Av dem som svarat på enkäten anger 21 procent att de arbetar för att ha råd att studera och 43 procent anger att de arbetar för att få extrapengar. Äldre studerande arbetar oftare för att ha råd att studera och yngre studerande arbetar oftare för att få extrapengar.

Ett tredje skäl är att skaffa sig arbetslivserfarenhet. Det anger 15 procent av samtliga som det främsta skälet till att de arbetar. Det är vanligare att de som arbetar inom det område som de utbildar sig anger detta svarsalternativ. För 33 procent av dem som arbetar inom det område de utbildar sig till är det främsta skälet att arbeta att skaffa sig arbetslivserfarenhet.

2.3.2. Arbetet påverkar ofta inte studierna

Arbete vid sidan av studierna kan påverka studieresultaten. Undersökningar har visat att lite arbete kan vara positivt för studieresultaten, men att arbete i större omfattning ofta är negativt.¹¹

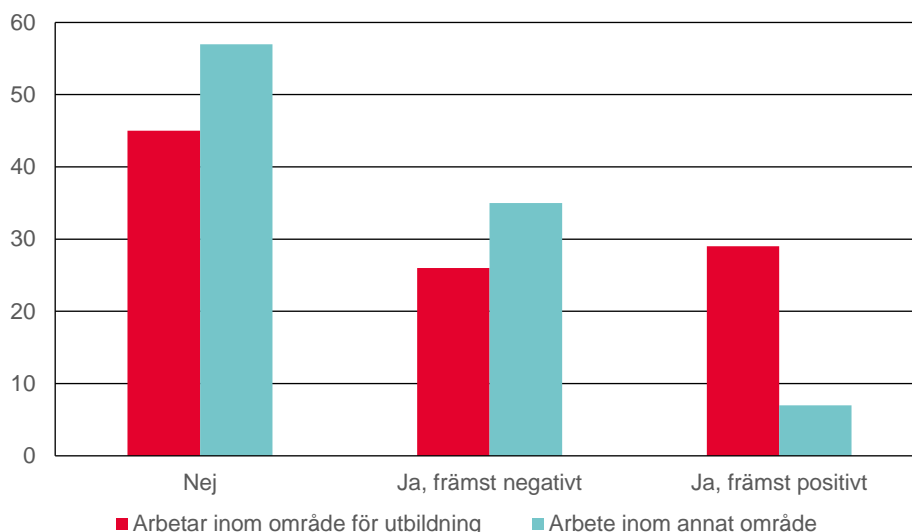
¹¹ Se bl.a. IFAU (2017); Avdic, D., Gartell, M (2015); Joensen, J. (2007 och 2011); Kosi, T. m.fl. (2013); Uusitalo, R. (2010); Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018); CSN (2018).

En knapp majoritet av de studerande som arbetar – 52 procent – upplever inte att arbetet påverkar deras studier. Därmed upplever 48 procent att studierna påverkas. Av dem som bedömer att studierna påverkas upplever två tredjedelar att studierna påverkas negativt av arbetet och en tredjedel att studierna påverkas positivt.

Det finns ett samband mellan vad man arbetar med och påverkan på studierna. Av dem som arbetar inom samma område som de studerar är det fortfarande flest som anger att studierna inte påverkas, men det är också en större andel som anser att studierna påverkas positivt än att de påverkas negativt. Bland dem som arbetar med något annat än de utbildar sig till är det betydligt vanligare att man tycker att studierna påverkas negativt av arbetet.

Diagram 15 **Upplever du att arbetet höstterminen 2020 påverkar dina studier?**

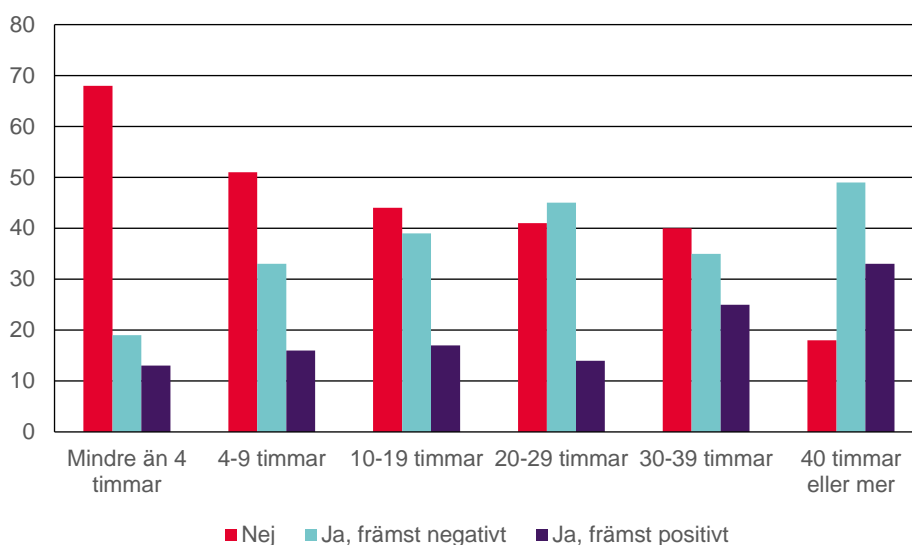
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter de som arbetar inom det område de utbildar sig till eller ett annat område, andelar i procent, 2020

Det finns även ett tydligt samband mellan hur studierna påverkas och antalet arbetade timmar, där de som arbetar många timmar oftare tycker att studierna påverkas. De som arbetar få timmar svarar oftast att studierna inte påverkas av arbetet.

Diagram 16 Upplever du att arbetet höstterminen 2020 påverkar dina studier?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter de som arbetar inom det område de utbildar sig till eller ett annat område, andelar i procent, 2020

Av dem som anser att studierna påverkas tycker ändå 87 procent att påverkan inte fördröjer studierna. Men 4 procent av dem bedömer att studierna fördröjs med mindre än en termin av arbetet och 2 procent att studierna fördröjs med mer än en termin. Av de svarande anger 7 procent att studierna försenas men att de inte kan bedöma med hur mycket. Andelen som anger att studierna fördröjs har ökat något sedan 2017.

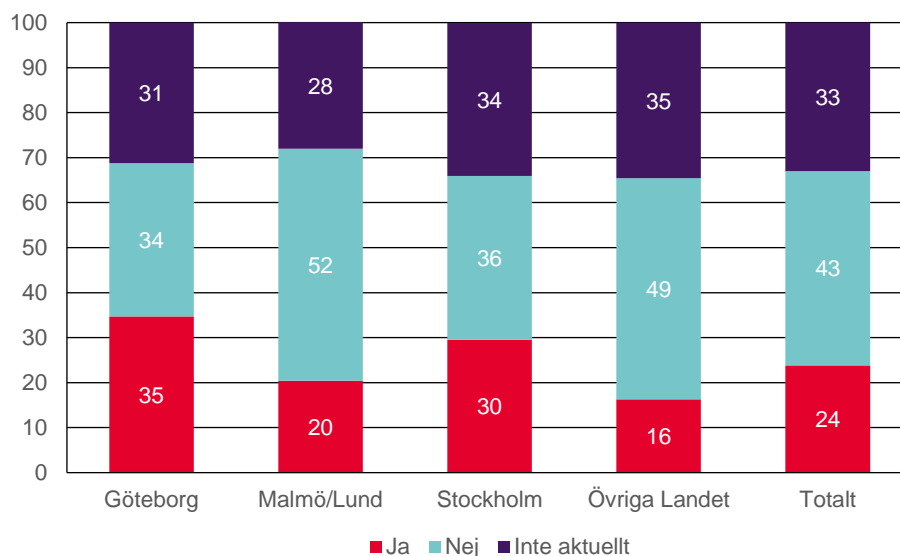
2.4. Boende under studietiden

Nästan 60 procent av de högskolestuderande bor i någon form av hyresrätt – 30 procent bor i en hyresrätt som är en studentbostad och 29 procent i en hyresrätt som inte är en studentbostad. Det är 20 procent som bor i bostadsrätt och 13 procent bor i villa eller radhus. Fördelningen mellan olika typer av boenden har i princip varit oförändrad sedan 2013.

I denna studie ställdes för första gången frågan om man haft svårt att få tag på boende i samband med studierna. För en tredjedel av de studerande var frågan inte aktuell, medan 24 procent uppger att de hade svårt att hitta boende. Det skiljer sig dock en hel del mellan olika åldersgrupper. De yngre uppger i högre grad att de haft svårt att hitta ett boende än de äldre, även beaktat att frågan inte är aktuell för en större andel av de äldre.

Diagram 17 Har du haft svårt att få tag i boende i samband med dina studier?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelat efter städer för lärosäte, andelar i procent, 2020

I samtliga storstadsregioner är det fler som uppger att det varit svårt att få tag i en bostad än det är i övriga landet. Svårast att få tag i en bostad tycks det vara i Göteborgsområdet, följt av Stockholm/Uppsala. Skillnaderna är dock överlag relativt små mellan regionerna.

Tabell 4 Bor du tillsammans med någon/några?

Högskolestuderande med studiemedel, andelar, 2020¹

	< 25 år	25-34 år	35-44 år	> 44 år	Samtliga
Nej	39	33	9	13	35
Ja, med make/maka, partner eller sambo	29	36	18	22	31
Ja, med någon av eller båda mina föräldrar	20	5	0	0	13
Ja, tillsammans med make/maka/partner/sambo och med barn eller ungdomar under 21 år	1	17	63	53	12
Ja, med andra studerande eller vänner	10	9	2	0	9
Ja, tillsammans med barn eller ungdomar under 21 år	4	2	12	13	4
Ja, under andra förhållanden	3	1	2	3	2

¹ Flera svarsalternativ kunde väljas, därför kan summan av kolumnerna överstiga 100 procent.

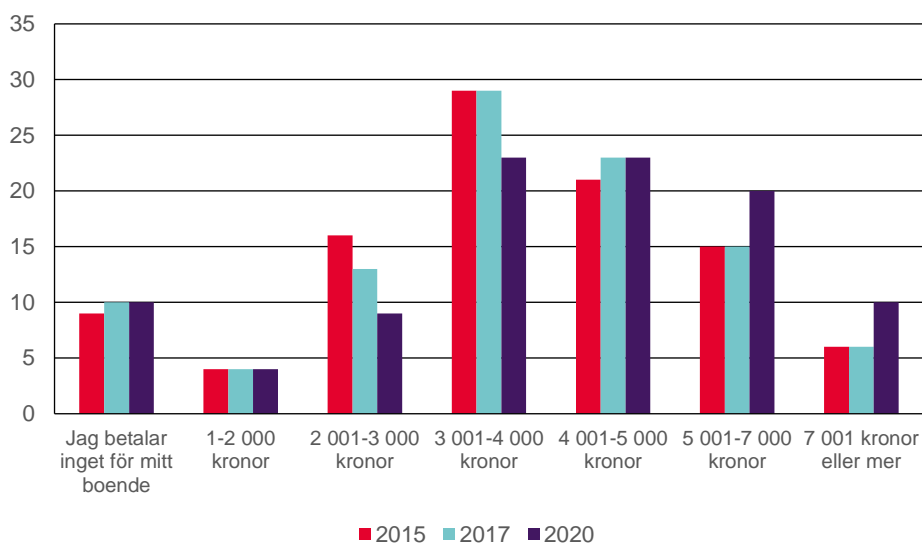
Av de studerande bor 35 procent ensamma och 65 procent bor tillsammans med andra i någon form. Boendesituationen hänger nära samman med livssituationen,

vilken varierar med studerandes ålder. Det är främst de som är yngre som bor ensamma, medan majoriteten av dem som är lite äldre bor tillsammans med en partner och i många fall också med barn.

Det är något fler i storstäderna som uppger att de bor hos sina föräldrar, jämfört med studerande i övriga landet. Till exempel är det 17 procent av dem som studerar på ett lärosäte i Stockholm som uppger det, jämfört med 9 procent av dem som studerar i ”övriga landet” (ej inräknat Göteborg samt Malmö/Lund). Bland samtliga som är yngre än 25 år bor en av fem hemma hos sina föräldrar.

Diagram 18 Hur mycket betalar du för ditt boende per månad?

Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2020

En högre andel av studenterna uppger att de betalar mer för sitt boende i undersökningen 2020 än tidigare. Andelen som svarar att de betalar över 5 000 kronor i månaden för sitt boende har ökat från 21 till 30 procent sedan 2017, medan andelen som har en kostnad mellan 2 001 kronor och 4 000 kronor har minskat med ungefär motsvarande andel. Det är 10 procent av de studerande som uppger att de inte betalar något alls för sitt boende, vilket är en lika hög andel som 2017.

Boendekostnaderna verkar vara ganska likartade oberoende av var i landet lärosätet man studerar vid ligger. Andelen som betalar över 7 000 kronor i månaden för sitt boende är något högre bland studerande som bor i Stockholm/Uppsala, jämfört med studerande som bor i Göteborg, Malmö/Lund eller i övriga landet, men skillnaden är liten.

3. Studiesituationen på högskola och universitet

I det här kapitlet beskriver vi hur högskolestuderande som har studiemedel upplever sin studiesituation. Det handlar bland annat om varför de började studera, hur de känner att de lyckas med sina studier, hur mycket tid de lägger på sina studier och hur de ser på framtiden efter studierna.

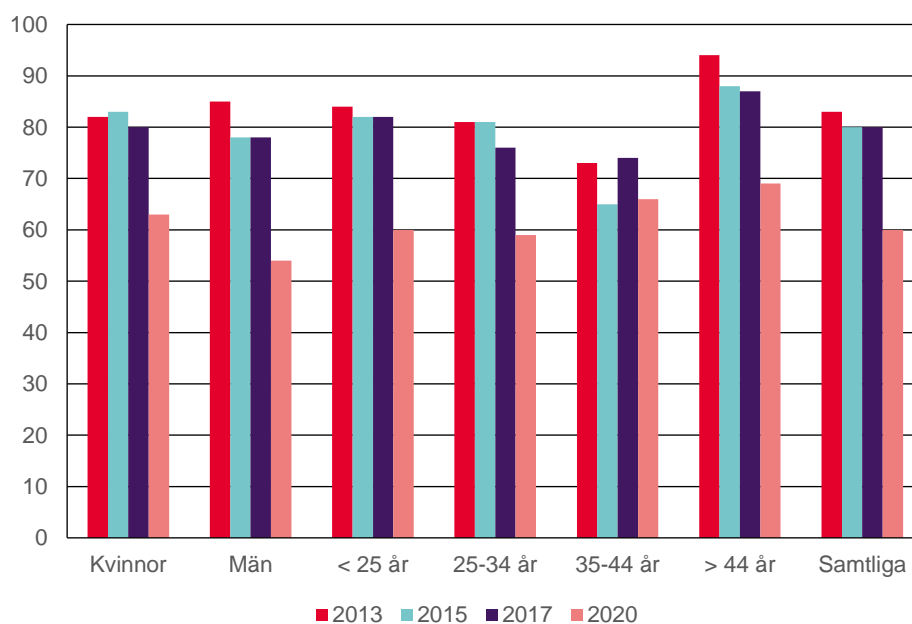
3.1. Studiesituationen för högskolestuderande

3.1.1. Studiesituationen har försämrats

Av de högskolestuderande som studerar med studiemedel upplever 60 procent att de har en bra eller mycket bra studiesituation. Vid undersökningstillfällena 2013, 2015 och 2017 var det över 80 procent som upplevde att studiesituationen var bra. Framför allt är det andelen som känner att studiesituationen är mycket bra som har minskat. I stället har andelen studerande som uppger att deras studiesituation är dålig eller mycket dålig ökat, från 6 procent 2017 till 18 procent hösten 2020. En större andel av de studerande svarar att de varken tycker studiesituationen är bra eller dålig, jämfört med tidigare undersökningar.

Diagram 19 Utifrån dina studier under 2020, hur upplever du din nuvarande studiesituation? Andel som svarat "Bra" eller "Mycket bra".

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön och åldersintervall, andelar i procent, 2013-2020

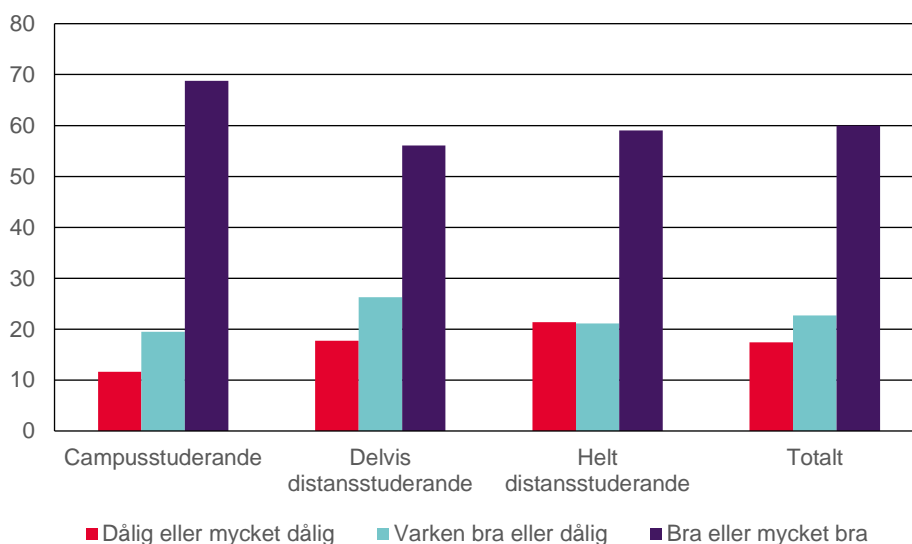
Det är bland män och yngre studerande som upplevelsen av studiesituationen har förändrats mest. Till exempel har andelen män som upplever studiesituationen som bra eller mycket bra minskat från 78 procent till 54 procent. Att studiesituationen har försämrats så mycket i negativ riktning beror till stor del på att många fler studerar på distans under 2020 än vad som har varit fallet tidigare.

3.1.2. Många studerar på distans på grund av covid-19-pandemin

Distans- eller på campusstudier påverkar studiesituationen. Av dem som är campusstuderande tycker 69 procent att deras studiesituation är bra eller mycket bra. Bland dem som studerar helt eller delvis på distans är motsvarande siffror 56 respektive 59 procent.

Diagram 20 Utifrån dina studier under 2020, hur upplever du din nuvarande studiesituation?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter typ av studier, andelar i procent, 2020

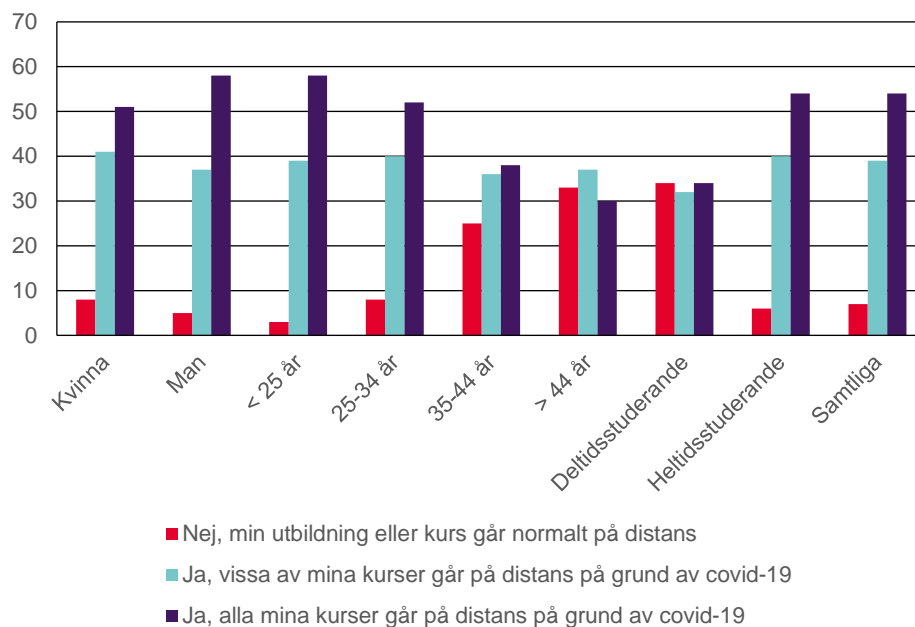

Många högskolor har under hösten 2020 förlagt hela eller delar av utbildningar eller kurser på distans på grund av covid-19-pandemin. I de tidigare undersökningarna har runt 90 procent av de svarande uppgett att de har studerat på campus. I undersökningen hösten 2020 är den siffran 26 procent. Det är 38 procent som svarar att de läser vissa kurser på distans och 36 procent läser samtliga sina kurser på distans. Det ser i stort sett likadant ut i alla åldrar och för både män och kvinnor. Alla som uppger att de studerar på distans i någon form har också fått en följdfråga om det beror på förändringar i samband med pandemin.

Resultaten av följdfrågan visar att yngre studerande och heltidsstuderande är de som oftast fått studierna omlagda från studier på campus till att helt eller delvis studera på distans. Den yngsta åldersgruppen, de yngre än 25 år, är de vars studier påverkades mest av pandemin och av lärosätenas omläggning. I åldersgruppen uppger 97 procent av de som studerar på distans att utbildningen helt eller delvis bedrivs på distans till följd av pandemin.

Diagram 21 Studerar du på distans under höstterminen 2020 på grund av restriktioner i samband med covid-19-pandemin?¹

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, åldersintervall och studietakt, andelar i procent, 2020

¹ Frågan är ställd som följdfråga till alla som inte svarat nej på frågan ”Studerar du på distans, med eller utan fysiska träffar, under höstterminen 2020?” och andelarna är beräknade enbart för dem som svarat på följdfrågan.

Studerande 35 år och äldre, samt deltidstuderande uppger i klart högre grad att de skulle ha studerat på distans oavsett pandemin.

3.2. Hur går studierna?

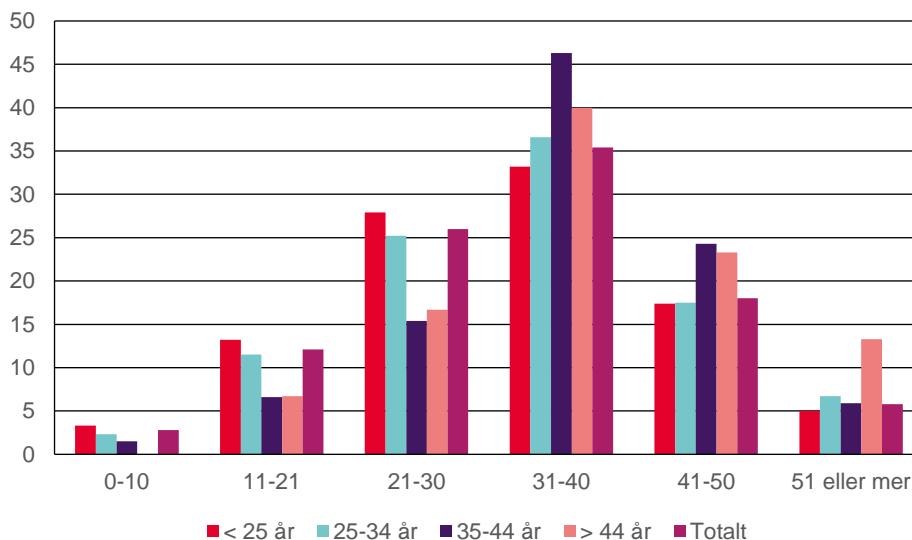
3.2.1. Äldre lägger mer tid på sina studier och upplever att tempot är högre

Hur mycket tid de studerande lägger ner på sina studier varierar mellan åldersgrupperna. Andelen som lägger ner över 30 timmar är högre bland studerande 35 år eller äldre, medan andelen som lägger ner mindre än 30 timmar i veckan på sina studier är högre bland de studerande som är högst 34 år.

Vidare anger exempelvis 36 procent av dem som är 45 år eller äldre att de lägger ner över 40 timmar i veckan på sina studier. Av dem som är yngre än 25 år är det 22 procent som anger att de lägger ner så många timmar i veckan. Män och kvinnor lägger ungefär lika mycket tid på sina studier.

Diagram 22 Ungefär hur många timmar per vecka ägnar du i genomsnitt åt dina nuvarande studier, det vill säga både lärarledd undervisning och studier på egen hand eller i samarbete med andra?

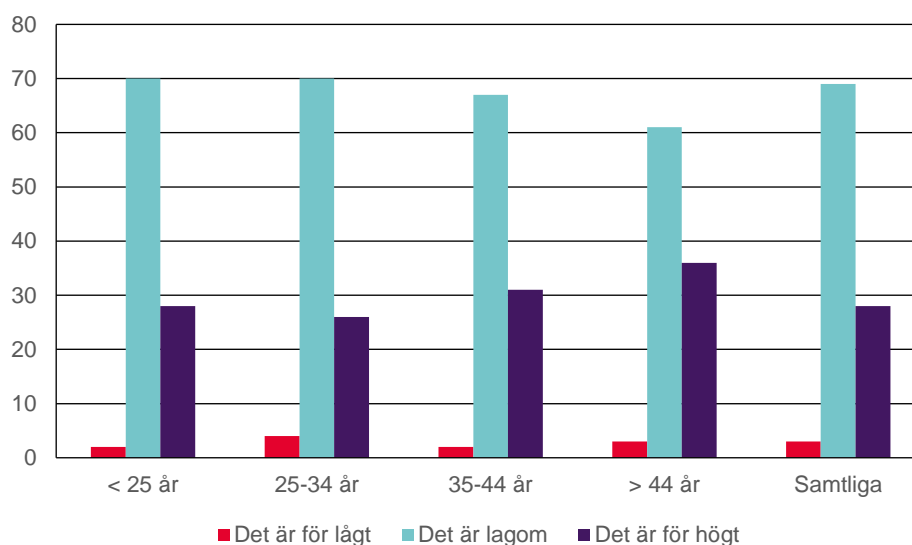
Högskolestuderande med studiemedel, heltidsstuderande, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

Av de studerande uppger 69 procent att de tycker att tempot på deras studier är lagom. Kvinnor uppger i högre grad än män att tempot är för högt (30 procent jämfört med 24 procent). Att kvinnor oftare än män tycker att studietempot är högt har även syns i tidigare undersökningar och kan vara en bidragande orsak till att kvinnor också i högre grad känner stress (se kapitel 4.1.1). Vidare upplever de som är över 35 år oftare än dem som är yngre att tempot på studierna är för högt.

Diagram 23 Hur upplever du studietempot i dina nuvarande studier?

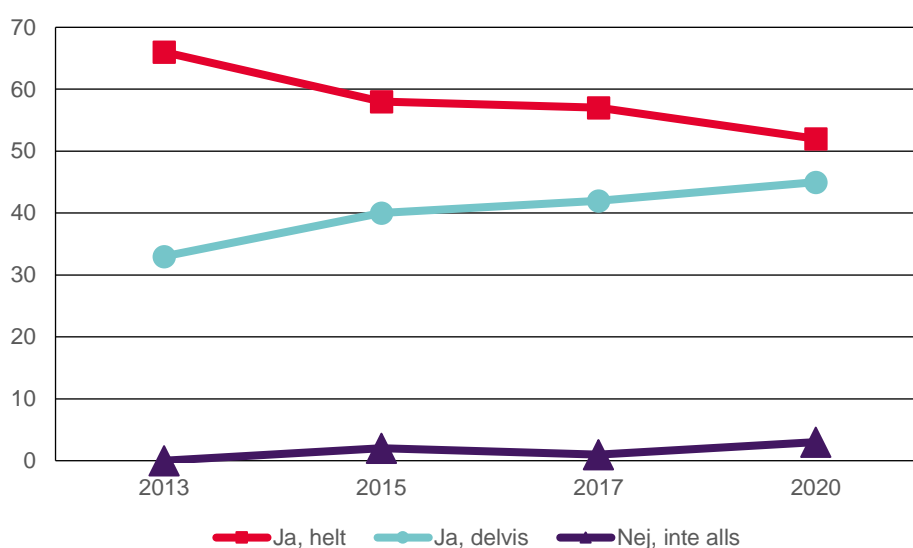
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön och åldersintervall, andelar i procent 2020.

3.2.2. Negativ trend bland yngre i upplevelsen av hur man lyckas med sina studier

Allt färre upplever att de lyckas helt med sina studier. En lägre andel svarar att de lyckas helt och en högre andel att de lyckas delvis jämfört med tidigare undersökningar. Det är 3 procent som upplever att de inte alls lyckas med sina studier, en andel som varit i stort sett oförändrad sedan 2013.

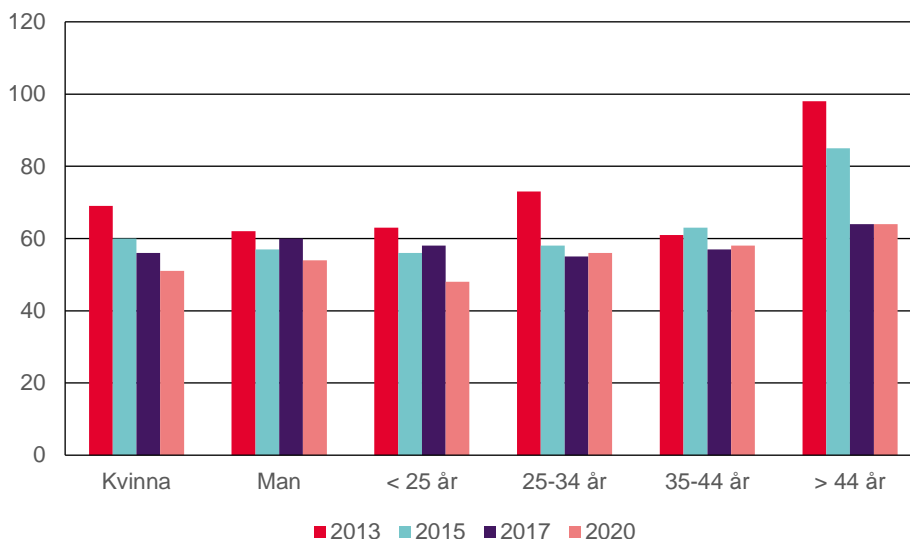
Diagram 24 Upplever du att du lyckas med dina studier?
Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2013-2020.

Den nedåtgående trenden är dock inte lika stark i alla grupper. Upplevelsen av att lyckas med studierna verkar vara starkare bland äldre studerande än bland yngre. I den äldsta åldersgruppen, de som är 45 år eller äldre, är andelen som anger att de lyckas helt med sina studier 64 procent. Lägst andel som anser att de lyckas helt finns bland dem som är yngre än 25 år, där andelen är 48 procent. Andelen som tycker att de lyckas helt med sina studier har också minskat mest i denna åldersgrupp. Intressant är också att den nedåtgående trend som vi har kunnat se för den äldsta åldersgruppen i de senaste undersökningarna nu har planat ut.

Diagram 25 Upplever du att du lyckas med dina studier? Andel som svarat "Ja, helt".

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön och åldersintervall, andelar i procent, 2013-2020

3.3. Orsaker att börja studera och framtidstro

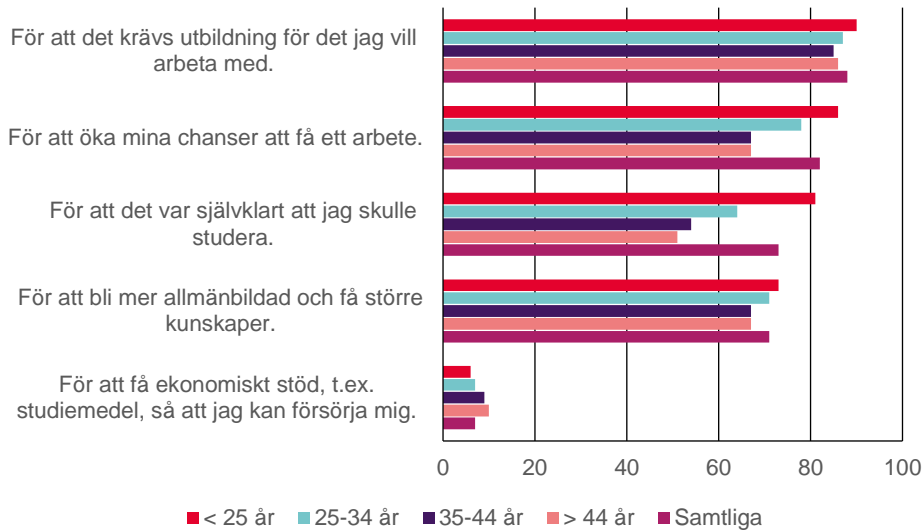
3.3.1. Det framtida yrket är fortsatt den största drivkraften att börja studera

När de studerande får uppge varför de har börjat studera på universitet eller högskola är det kopplingen till ett framtida yrke som är viktigast. Av de studerande anger 88 procent att det stämmer helt eller till stor del att de har börjat studera för att det krävs en utbildning för det de vill arbeta med. Därutöver instämmer 82 procent i påståendet att de studerar för att öka sina chanser att få ett arbete. Anledningarna att studera är något som inte har ändrats så mycket jämfört med tidigare undersökningar och skillnaderna mellan könen är mycket små.

Att arbetet betyder mest gäller särskilt de yngre åldersgrupperna. Till exempel anger 90 procent av dem yngre än 25 år att det stämmer helt eller till stor del att utbildningen krävs för det jobb de vill ha. Vidare anger 86 procent av dem yngre än 25 år att de studerar för att öka chansen att få ett arbete. I den yngsta åldersgruppen är det dessutom betydligt vanligare att svara att det stämmer helt eller till stor del att de studerar för att det var självklart att börja studera. Av dem yngre än 25 år svarar 81 procent det, jämfört med 51 procent bland dem som är 45 år eller äldre. Överlag har den yngsta åldersgruppen fler olika drivkrafter att börja studera då de i genomsnitt anger i genomsnitt fler svarsalternativ än äldre.

Diagram 26 Varför började du studera på universitet och/eller högskola?¹

Högskolestuderande med studiemedel, andelar (procent) som svarat "Stämmer till stor del" och "Stämmer helt", 2020

¹ Flervalsfråga. Summan kan därför bli högre än 100 procent.

3.3.2. Studierna ger en ljus tro på framtiden

Studierna på högskola ger nästan alla en stark tro på framtiden – 96 procent av de studerande svarar att de tror att deras studier kommer ge dem en ljus framtid.

Diagram 27 Tror du att dina studier kommer att ge dig en ljus framtid?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, åldersintervall och studietakt, andelar i procent, 2020.

Studierna är en stor källa till positiv framtidstro för alla åldersgrupper, bland både kvinnor och män samt för såväl heltids- som deltidstuderande. Mellan 94 och 97 procent uppger att de tror studierna leder till en ljus framtid. Frågan var lite annorlunda formulerad 2020, men vi bedömer att de studerades positiva tro på framtiden är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare undersökningar.

3.4. Kränkande bemötande

Av de studerande uppger 6 procent att de har blivit bemötta på ett kränkande sätt i samband med sina studier under höstterminen 2020. Detta kan jämföras med befolkningen i stort där 19 procent¹² uppger att de vid ett eller flera tillfällen under de senaste tre månaderna har blivit bemötta eller behandlade på ett kränkande sätt.¹³

Det är vanligare att studerande män (12 procent) uppger att de har blivit bemötta på ett kränkande sätt än att studerande kvinnor (3 procent) uppger detta. Bland män som svarar att de upplevt kränkande bemötande anges etnisk tillhörighet som den klart vanligaste grunden till det kränkande bemötandet. Bland kvinnor uppges kön och ålder vara de huvudsakliga skälen för det kränkande bemötandet.

¹² Det går inte att göra en direkt jämförelse mellan högskolestuderande och befolkningen i stort, då studerande tillfrågats om de blivit kränkande bemötta under innevarande termin medan frågan i nationella folkhälsoenkäten avser de senaste tre månaderna. Innevarande termin hade pågått under cirka en månad i samband med att enkäten besvarades.

¹³ Folkhälsomyndigheten (2020).

4. De studerandes mående

Kapitlet redogör för hur de högskolestuderande som studerar med studiemedel upplever sin hälsosituation i allmänhet, hur hälsan upplevs i jämförelse med innan man började studera, samt förekomsten av olika hälsobesvär. Enkätfrågorna har i möjligaste mån anpassats efter frågor i den nationella folkhälsoenkäten.¹⁴ Detta för att situationen för högskole- och universitetsstuderande ska kunna jämföras med situationen för befolkningen i stort.

4.1. Hur mår studerande på högskola och universitet?

En majoritet av de studerande (68 procent) uppger att de mår bra eller till och med mycket bra.¹⁵ Andelen är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år. Jämfört med 2017 års undersökning är det dock en högre andel studerande som i år anger att de mår mycket bra, medan andelen som anger att de mår bra har minskat något. Andelen som anger att de mår dåligt är 7 procent, vilket är 3 procentenheter högre än vid förra undersökningen. Andelen som svarar att de mår mycket dåligt är oförändrat 1 procent.

En något högre andel av männen än av kvinnorna anger att de mår bra eller mycket bra. Förhållandet var detsamma vid 2017 års undersökning, skillnaderna mellan kvinnor och män har dock minskat.¹⁶ Kvinnor svarar i högre grad att hälsotillståndet är ”bra” och män svarar i högre grad ”mycket bra”.

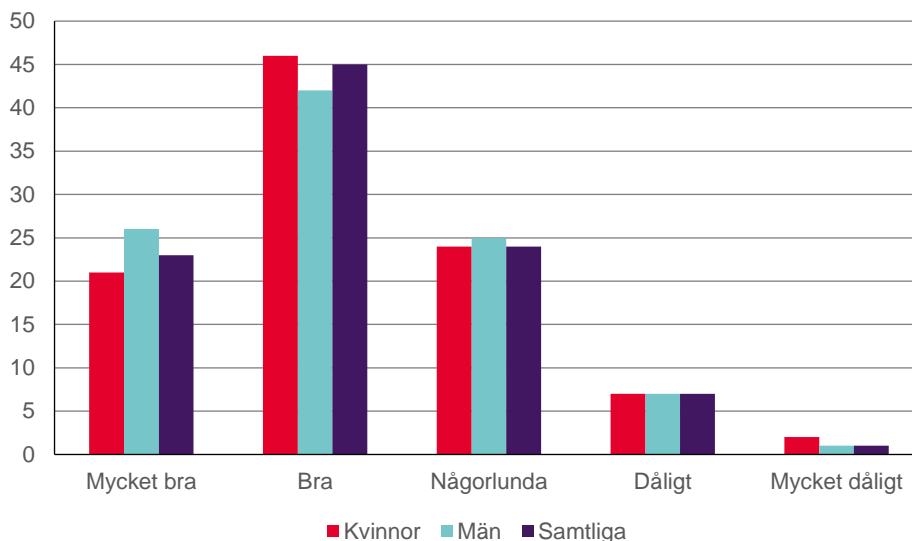
¹⁴ Folkhälsomyndigheten (2020).

¹⁵ I undersökningen som CSN gjort med fokus på samtliga studiemedelstagares hälsa (CSN, 2020a) svarade en lägre andel av de studerande att de mätte ”bra” eller ”mycket bra”. Detta bedöms bero på att den enkätstudien genomfördes senare under höstterminen 2020, då också spridningen av covid-19 ökat.

¹⁶ I undersökningen som CSN gjort med fokus på samtliga studiemedelstagares hälsa (CSN, 2020a) framgår större skillnader i hur studerande kvinnor respektive studerande män upplever sitt mående. Den enkätstudien är genomförd vid en senare tidpunkt under höstterminen 2020, och det är framförallt kvinnor som uttryckt ett sämre mående längre in på terminen, när spridningen av covid-19 ökat och när fler studerande bedrev distansstudier.

Diagram 28 Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd idag?

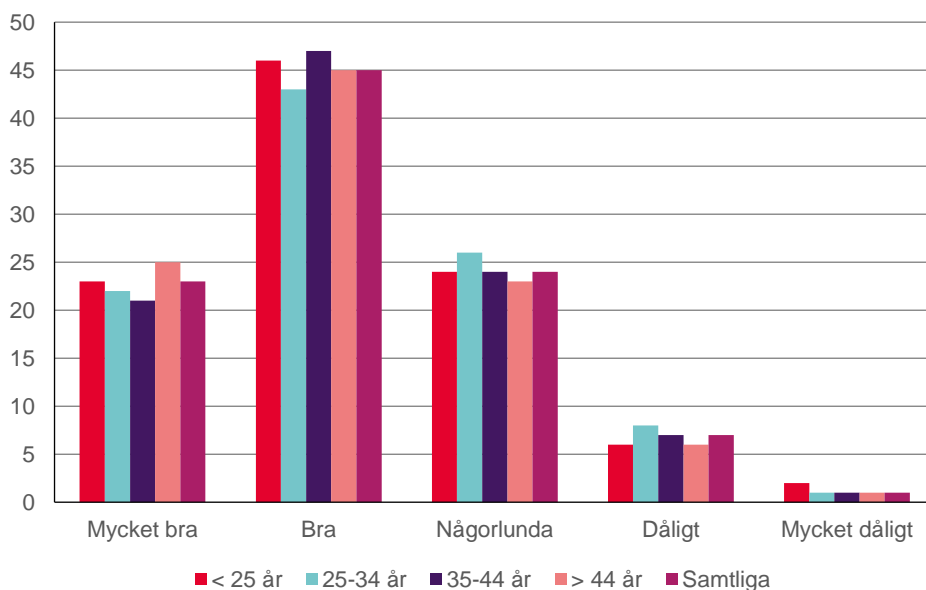
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

Det är ingen större skillnad mellan olika åldersgrupper när det gäller andelen som upplever att hälsotillståndet är bra eller mycket bra. När svarsalternativen ”bra” och ”mycket bra” redovisas var för sig framgår att andelen som svarat ”mycket bra” har ökat i samtliga åldersgrupper medan andelen som svarat ”bra” har minskat, jämfört undersökningen år 2017.

Diagram 29 Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd idag?

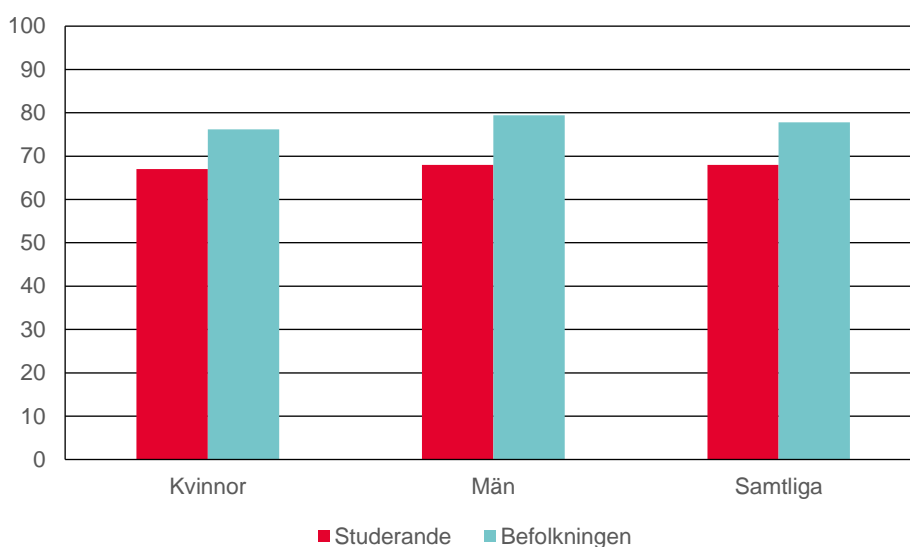
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

De studerandes bedömning av hälsan kan jämföras med resultatet från SCB:s undersökning om levnadsförhållanden för 2018–2019.¹⁷ Precis som i våra tidigare undersökningar är det en lägre andel av de studerande som uppger att de mår bra eller mycket bra jämfört med befolkningen i stort. I 2020 års undersökning ligger andelen ungefär 10 procentenheter lägre än i SCB:s undersökning, vilket även var fallet år 2017. Befolkningen, det vill säga kvinnor och män mellan 16 och 84 år, upplever således i något högre grad än studerande att hälsotillståndet är bra. Precis som bland studerande gör män en mer positiv bedömning av hälsotillståndet även i befolkningen i stort.

Diagram 30 Upplevelsen av bra hälsa, jämförelse mellan SCB:s undersökning om levnadsförhållanden 2018–2019¹

Högskolestuderande med studiemedel respektive befolkningen, fördelade efter kön, andelar i procent

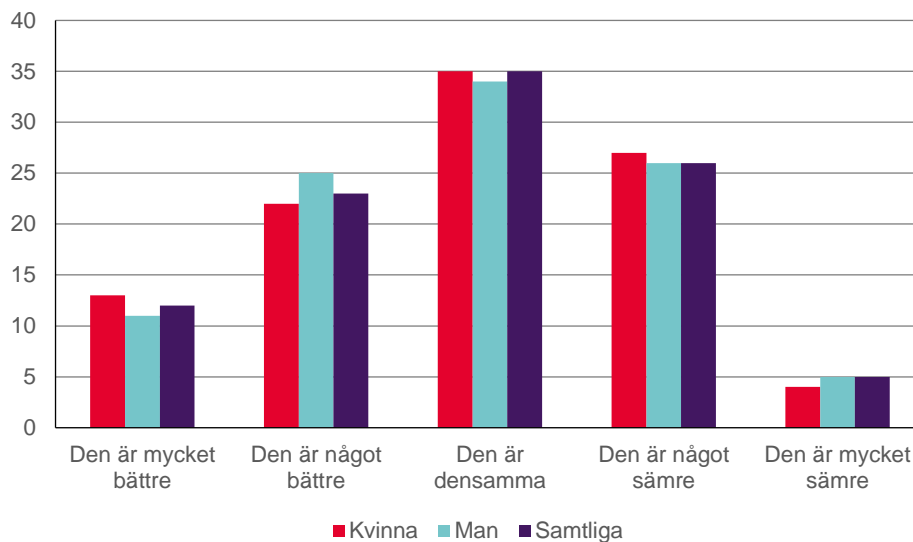
¹ SCB (2020c). Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC). Resultatet för bra och mycket bra har summerats i vår undersökning. Siffrorna från SCB kommer från SCB:s statistikdatabas och är inte bearbetade.

Hälsoupplevelsen kan förändras över tid. Att studerande gör en mer negativ bedömning av sitt hälsotillstånd än befolkningen i stort väcker frågan om studierna påverkar hälsan negativt. Huvuddelen av de tillfrågade upplever dock inte att hälsan försämrats jämfört med hur hälsotillståndet var innan de började studera. En lite större andel av de studerande tycker att hälsan har förbättrats sedan de började studera, jämfört med andelen som tycker att den har försämrats. Det framkommer inga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller utvecklingen av hälsoupplevelsen sedan studiestarten. Jämfört med undersökningen från 2017 är det nu högre andelar som uppger att hälsan har förbättrats sedan man började studera.

¹⁷ SCB (2020c).

Diagram 31 Hur bedömer du din hälsa idag jämfört med innan du började studera?

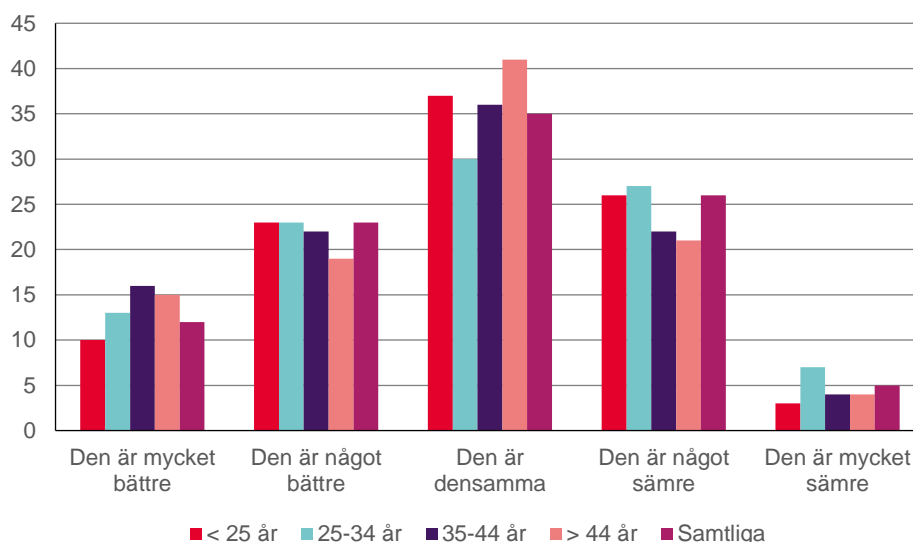
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

Det finns vissa skillnader mellan olika åldersgrupper i bedömningen av hur valet att börja studera påverkar hälsan. Det är framförallt yngre studerande, de som är högst 34 år, som i något högre utsträckning anger att hälsosituationen har försämrats sedan de började studera. I samtliga ålderskategorier är det dock ungefär lika vanligt att tycka att hälsan är oförändrad, som att tycka att den blivit bättre eller sämre.

Diagram 32 Hur bedömer du din hälsa idag jämfört med innan du började studera?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

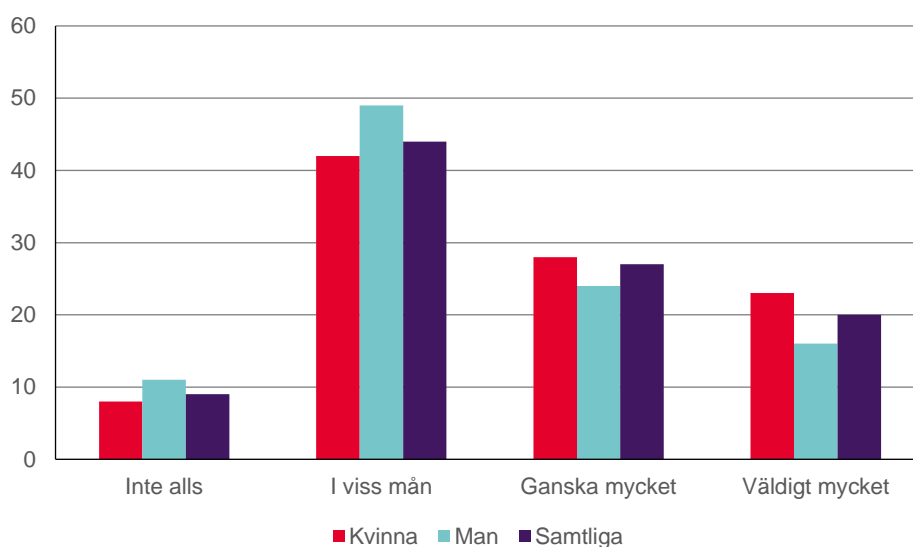

4.1.1. Unga studerande är mer stressade än äldre

På frågan Känner du dig för närvarande stressad? svarar 47 procent ”ganska mycket” eller ”väldigt mycket”. Kvinnor svarar i högre grad än män att de känner sig stressade. Endast 8 procent av kvinnorna och 11 procent av männen har svarat att de inte alls känner sig stressade.

Diagram 33 Känner du dig för närvarande stressad? Med stress menas ett tillstånd då man känner sig spänd, rastlös, nervös och okoncentrerad.

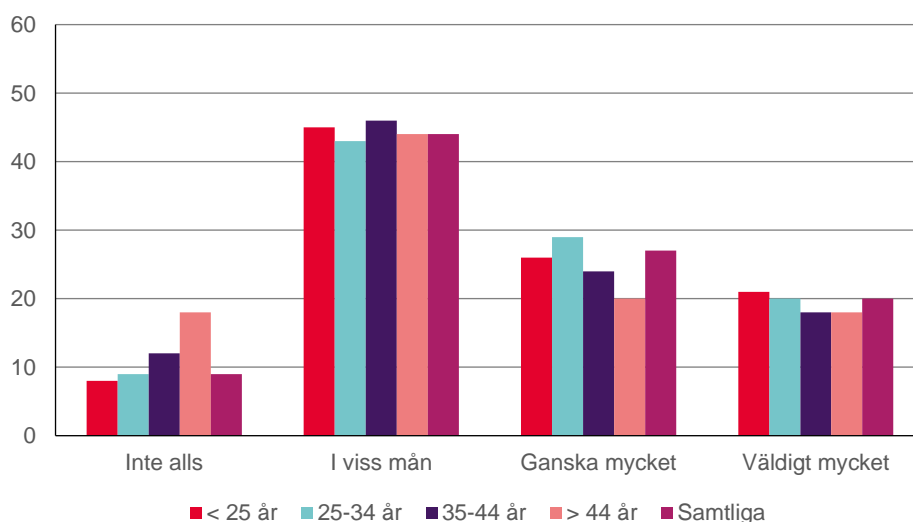
Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

Yngre studerande uppger i högre grad att de är stressade än äldre studerande. Endast 8 procent av de studerande som är under 25 år anger att de inte alls känner sig stressade. Motsvarande andel bland studerande som är 45 år eller äldre är 18 procent.

Diagram 34 Känner du dig för närvarande stressad? Med stress menas ett tillstånd då man känner sig spänd, rastlös, nervös och okoncentrerad

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

Vid en jämförelse mellan heltids- och deltidsstuderande framkommer inga större skillnader, andelen som uppger att de är stressade är likartad oavsett studietakt.

Det är alltså 47 procent av de högskolestuderande med studiemedel som svarar att de upplever stress. När samma fråga ställdes till praktiserande och studerande i åldern 16 till 84 år i 2020 års nationella folkhälsoenkät, var det 24 procent av samtliga som svarade att de upplevde stress (ganska mycket eller väldigt mycket).¹⁸ Motsvarande andel för hela befolkningen (16 till 84 år) var 14 procent.¹⁹

Även i CSN:s tidigare undersökningar har stress varit det vanligaste upplevda hälsoproblemet. Frågan om stress har dock varit annorlunda formulerad i tidigare enkäter, så någon exakt jämförelse är inte möjlig.

Mer än hälften av kvinnorna svarar att de upplever krav, från sig själv eller andra, på att prestera i nuvarande studier och att detta påverkar dem negativt. Bland männen är det drygt en tredjedel som upplever att de påverkas negativt av egna eller andras krav. Män svarar istället i betydligt högre grad än kvinnor att de påverkas positivt av att de själva eller andra ställer krav på att de ska prestera i sina studier.

4.1.2. Trötthet och oro är andra vanliga hälsobesvär

I tidigare undersökningar har de studerande ombetts svara ja eller nej på frågan om de ofta upplever olika typer av hälsobesvär. I undersökningen år 2017 fick de studerande ange i vilken utsträckning de upplevde olika besvär (på en skala från alltid till aldrig). I denna undersökning har vi så långt som möjligt försökt anpassa frågorna om hälsobesvär och symptom till de frågor som ställs i den nationella folkhälsoenkäten²⁰ och samma svarsalternativ har använts. Förändringen av frågan ger en bättre bild av förekomsten av hälsobesvär bland de studerande, och bättre möjligheter att jämföra situationen bland studerande med situationen bland övriga befolkningen. Samtidigt innebär förändringen att det inte går att göra tillförlitliga jämförelser med CSN:s tidigare undersökningar.

Som nämnts ovan är upplevelsen av stress vanligt förekommande bland studerande. Att känna sig trött är också ett vanligt förekommande besvär, samt att känna ångslan, oro eller ångest. Av de studerande är det 57 procent som anger att de har lätta besvär av trötthet medan 20 procent uppger att de har svåra besvär. När det gäller upplevelsen av ångslan, oro eller ångest svarar 51 procent att de har lätta besvär och 22 procent svarar att de har svåra besvär.

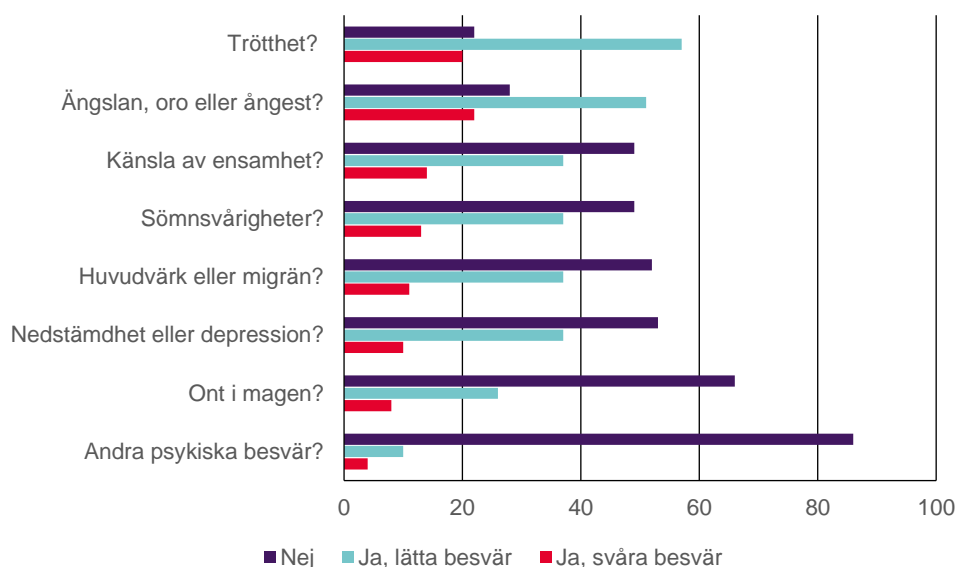
¹⁸ Folkhälsomyndigheten (2020)

¹⁹ Folkhälsomyndigheten (2020)

²⁰ Folkhälsomyndigheten (2020)

Diagram 35 Har du något eller några av följande besvär eller symptom?

Högskolestuderande med studiemedel, andelar i procent, 2020

Även om det inte går att göra en direkt jämförelse mellan denna undersökning och tidigare undersökningar visar resultatet att det är ungefär samma hälsobesvär som dominerar nu jämfört med den undersökning CSN gjorde för två år sedan.

Det är något vanligare att kvinnor upplever de hälsobesvär det frågas om i undersökningen. Skillnaden är tydligast i fråga om andelen som anger att de har svåra besvär. Förhållandet är detsamma för befolkningen i stort enligt den nationella folkhälsoenkäten för 2020.²¹

Tabell 5 Har du något eller några av följande besvär eller symptom?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

	Kvinnor		Män	
	Lätta besvär	Svåra besvär	Lätta besvär	Svåra besvär
Trötthet?	57	24	57	13
Ängslan, oro eller ångest?	52	26	48	13
Känsla av ensamhet?	37	16	37	11
Sömnsvårigheter?	37	13	38	13
Huvudvärk eller migrän?	43	14	26	3
Nedstämdhet eller depression?	38	11	34	8
Ont i magen?	29	10	19	5
Andra psykiska besvär?	12	4	7	4

De flesta av hälsobesvärerna rapporteras mer frekvent bland yngre studerande än bland äldre. Skillnaden är tydligast för upplevelsen av ängslan, oro eller ångest. Av de studerande som är yngre än 25 år svarar 74 procent att de har lätta eller svåra besvär

²¹ Folkhälsomyndigheten (2020).

med ångslan, oro eller ångest, medan motsvarande andel bland studerande som är 45 år eller äldre är 54 procent.

4.1.3. Få anmäler sjukdom till Försäkringskassan

I studiemedelssystemet finns ett sjukförsäkringsskydd som innebär att den som blir helt oförmögen att studera får behålla sina studiemedel under sjukdomen. Det krävs då heller inga studieresultat under sjukdomstiden och antalet veckor räknas inte med när antalet utnyttjade studieveckor summeras. De lån som tas skrivs också av från och med den trettioförsta sjukdagen.

Huvuddelen av de studerande, 79 procent, anger att man inte varit sjuk under höstterminen 2020. Totalt sett är det en betydligt högre andel som anger att de inte varit sjuka i denna undersökning, jämfört med undersökningen vårterminen 2017. I 2017 års undersökning svarade 60 procent nej på frågan om sjukdom under terminen. En stor skillnad jämfört med den tidigare undersökningen är att enkäten för den här studien skickades ut tidigare under terminen. Det innebär att färre hunnit vara sjuka. En annan möjlig förklaring är att covid-19-pandemin medför att studenterna i större utsträckning undviker situationer då de riskerar att utsättas för smitta. En klart högre andel studerar också på distans till följd av pandemin.

Andelen som uppger att de har varit sjuka under terminen minskar för både kvinnor och män jämfört med föregående undersökning. Bland kvinnorna uppger 24 procent att de varit sjuka på hel- eller deltid under höstterminen. Motsvarande andel bland männen är 16 procent.

Tabell 6 Har du varit sjuk under höstterminen 2020?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent¹, 2020

	Kvinnor	Män	Samtliga
Ja, på heltid under kortare tid än 7 dagar	13	10	12
Ja, på heltid i mellan 7 och 30 dagar	4	2	3
Ja, på heltid under längre tid än 30 dagar	0	0	0
Ja, på deltid under kortare tid än 7 dagar	6	2	4
Ja, på deltid i mellan 7 och 30 dagar	2	2	2
Ja, på deltid under längre tid än 30 dagar	0	0	0
Nej	76	84	79

¹ Flervalsfråga. Summan av andelarna kan därför bli högre än 100 procent.

Av samtliga anger 3 procent att de har varit sjuka på heltid i minst en vecka. Det är dessa som omfattas av sjukförsäkringen inom studiemedelssystemet. Det är också 6 procent som svarat att de varit sjuka på deltid. Den som inte är helt studieoförmögen omfattas dock för närvarande inte av sjukförsäkringen inom studiemedelssystemet.

Knappt en av tio av dem som varit sjuka på heltid har anmält detta till Försäkringskassan. Nästan fem av tio säger att man inte visste om möjligheten och fyra av tio ser ingen anledning att anmäla frånvaron till Försäkringskassan. Det är troligt att många

av de heltidssjuka bedömde att de skulle vara sjuka under en kort tid och därför inte anmälde sjukdomen.

Tabell 7 Anmälde du din sjukdom till Försäkringskassan?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent, 2020

	Kvinnor	Män	Samtliga
Ja	10	5	9
Nej, jag visste inte att man ska anmäla den till Försäkringskassan	47	43	46
Nej, jag visste att man ska anmäla sjukdom, men inte till vem	1	3	1
Nej, jag såg ingen anledning till det	36	48	39
Nej, jag gjorde det inte av en annan anledning	7	1	5

4.2. Vad orsakar hälsobesvär?

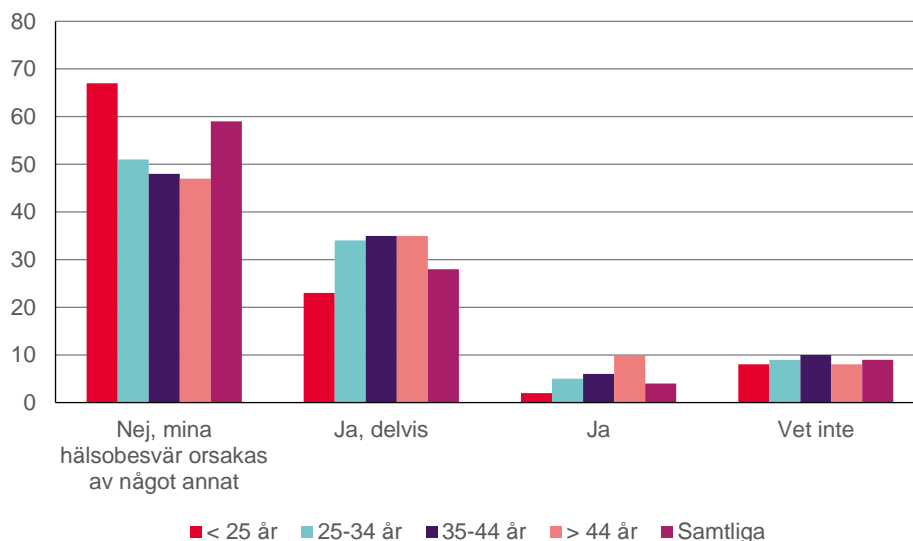
Det finns många faktorer som kan påverka upplevelsen av hur man mår och upplevelsen av olika hälsobesvär. Vi har frågat studerande om de tror att besvären beror på den ekonomiska situationen, studiesituationen eller på något annat. Frågan ställdes bara till dem som anger att de upplever något eller några hälsobesvär.

En tredjedel av de studerande svarar att de tror att deras hälsobesvär helt eller delvis kan bero på deras ekonomiska situation. Denna uppfattning är något vanligare bland kvinnor (34 procent) än bland män (29 procent).

Studerande som är 24 år eller yngre är de som i lägst utsträckning bedömer att det finns ett samband mellan deras upplevda hälsobesvär och deras ekonomiska situation. Bland dem är det 25 procent som svarar att de upplevda besvären helt eller delvis kan kopplas till deras ekonomiska situation. Detta kan jämföras med dem som är 45 år eller äldre, där 45 procent svarar att deras hälsobesvär helt eller delvis beror på den ekonomiska situationen.

Diagram 36 Upplever du att de hälsobesvär du meddelat ovan är orsakade av din nuvarande ekonomiska situation?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

Det är vanligare att studerande som läser på deltid kopplar samman sina hälsobesvär med den ekonomiska situationen, än att studerande som läser på heltid gör det.

De studerande som svarar att de ser ett samband mellan sina upplevda hälsobesvär och den ekonomiska situationen har ombetts beskriva hur den ekonomiska situationen påverkar hälsan. Exempel som lyfts fram handlar om att det är stressande att arbeta parallellt med studierna, att det är svårt att försörja sig när man studerar om man inte vill ta lån eller att familjens utgifter är desamma under studietiden trots att inkomsterna har minskat.

”Får inte in lika mycket pengar som när jag arbetade och har samma kostnader som innan. Detta medför att jag jobbar extra och får då dubbelt arbete med studier och jobbet vid sidan av. Har ingen tid för återhämtning.”

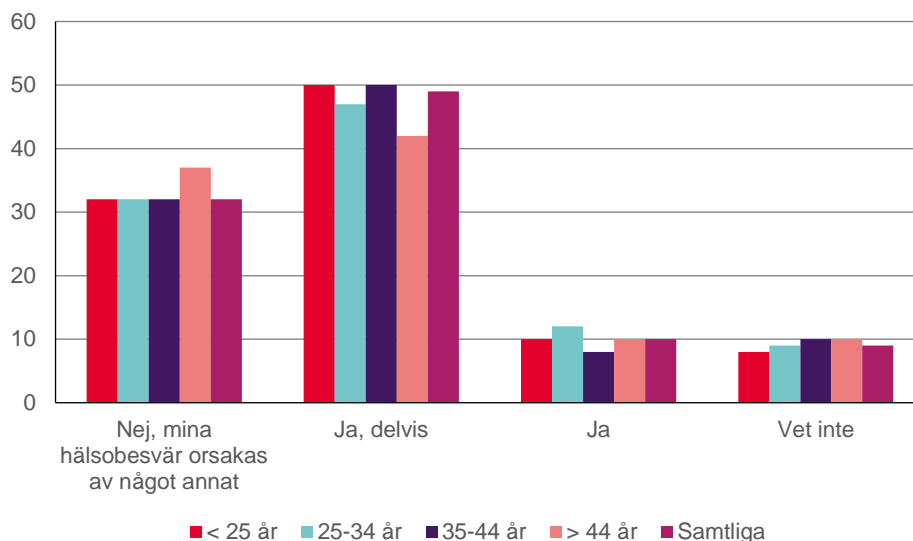
Ekonomiska konsekvenser av den pågående pandemin lyfts också fram som exempel. Det kan då handla om att den studerande själv, eller en partner, har blivit arbetslös till följd av pandemin.

En majoritet av de studerande som har upplevda hälsobesvär anger att det finns ett samband mellan hälsobesvären och studiesituationen. Det är 59 procent av de studerande som svarar att de upplevda hälsobesvären beror på studiesituationen. Detta är en liten ökning jämfört med undersökningen år 2017. I tidigare undersökningar har kvinnor i högre grad än män svarat att det finns ett samband mellan studiesituation och hälsa, men i 2020 års undersökning är skillnaderna mellan kvinnor och män mycket små.

Studerande som är 45 år eller äldre anger i lägst utsträckning att deras hälsobesvär har ett samband med deras studiesituation. Andelen som svarar att hälsobesvären helt eller delvis beror på studiesituationen är i denna åldersgrupp 52 procent. För övriga åldersgrupper är motsvarande andel 58 till 60 procent. Äldre studerande bedömer oftare att hälsobesvären har med den ekonomiska situationen att göra.

Diagram 37 Upplever du att de hälsobesvär du meddelat ovan är orsakade av din nuvarande studiesituation?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter åldersintervall, andelar i procent, 2020

Oavsett om man studerar heltid eller deltid är det lika vanligt att man anser att hälsobesvärerna beror på studiesituationen.

På frågan om hur studiesituationen påverkar hälsan lyfter studerande till exempel att det kan vara för högt tempo på studierna och att de känner krav eller prestationsångest.

”Kraven och känslan av att aldrig vara ledig skapar oro och stress.”

Även här påverkar covid-19-pandemin och framförallt lyfts exempel kopplade till studier på distans. Studerande anger att de känner sig ensamma eller isolerade till följd av att de studerar på distans och att distansundervisningen också gör det svårare att skapa bra rutiner för studierna.

”Det är svårare att träffa människor under nuvarande situation, vilket gör att man känner sig mer ensam och nedstämd än vanligt.”

4.3. Studerande med funktionsnedsättning

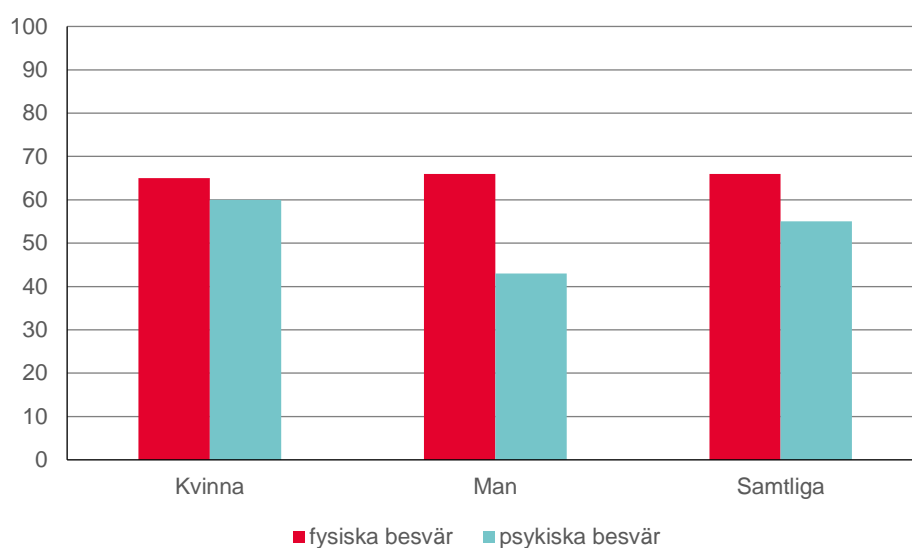
Det är 15 procent av de högskolestuderande som anger att de har någon form av funktionsnedsättning²². Det innebär att andelen har minskat efter att ha ökat under en längre tid. Frågorna om funktionsnedsättning var dock lite annorlunda ställda i de tidigare enkäterna vilket medför att det inte är möjligt att göra direkta jämförelser med undersökningarna från tidigare år.

²² I enkäten har respondenterna svarat på frågan om de har nedsatt funktion, besvär efter olycksfall, långvarig sjukdom eller långvarigt hälsoproblem. Funktionsnedsättning används här som ett samlingsbegrepp för frågan.

Andelen som uppger att de har en funktionsnedsättning är något högre för kvinnor än för män. Det är 16 procent av kvinnorna som svarar att de har en funktionsnedsättning. Motsvarande andel för männen är 13 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män är tydligast när det gäller andelen som anger att de har en psykisk funktionsnedsättning. Av de kvinnor som svarar att de har en funktionsnedsättning är det 60 procent som uppger att den är psykisk medan motsvarande andel bland män är 43 procent.

Diagram 38 Är dina besvär fysiska eller psykiska?

Högskolestuderande med studiemedel, fördelade efter kön, andelar i procent¹, 2020

¹ Flervalsfråga. Summan kan därför bli högre än 100 procent.

Av dem som svarar att de har en funktionsnedsättning är det 64 procent anger att även studieförmågan är nedsatt, vilket är en minskning jämfört med föregående undersökning.

5. Vad säger resultaten oss?

5.1. Den ekonomiska situationen

5.1.1. Oförändrad ekonomisk situation

Högskolestuderandes ekonomiska situation är i stort sett oförändrad under 2020 jämfört med 2017. Yngre studerande med studiemedel är mer nöjda än äldre och studerande som inte har några barn är mer nöjda än de som har barn, trots att de senare får tilläggsbidrag. Att äldre är mindre nöjda med sin ekonomiska situation har sannolikt till stor del med boendekostnaden att göra (se även 5.1.4).

Inkomstkällorna studerande använder för sin försörjning är också i stort sett oförändrade jämfört med 2017. Andelen av studiemedelstagarna som tar studielån har dock ökat, vilket överensstämmer med registeruppgifter över lånebenägenheten.²³ Trots att studiemedlen (bidragsdelen) höjdes med 300 kronor per månad utöver den ordinarie indexuppräknings 2018, är andelen av dem som tar både bidrag och lån som bedömer att studiemedlen täcker levnadsomkostnaderna, oförändrad. Att studiemedlen ligger i linje med levnadsomkostnaderna är viktigt eftersom det ger personer som funderar på att studera reella valmöjligheter.

5.1.2. Studiemedlen allt viktigare

Att en högre andel av studiemedelstagarna använder lånedelen tyder på att studiemedlen har blivit en allt viktigare inkomställa för de studerande. Detta speglas även i andelen som rekryteras med hjälp av studiemedlen, det vill säga de personer som inte eller troligen inte hade börjat studera om de inte hade kunnat få studiemedel. Denna andel har ökat från 43 till 55 procent, vilket är en kraftig ökning. En av förklaringarna till förändringen bör vara att en högre andel av studiemedelstagarna tar studielån. Det visar på ett större behov av pengar, vilket sannolikt även påverkar hur många som annars inte skulle börja studera.

De allra flesta tycker att studielånet är ett fördelaktigt lån. Personer som har invandrat till Sverige har dock en syn på studielån som delvis skiljer sig från synen bland dem som är födda i Sverige. Bland dessa är det till exempel 27 procent som svarar att de inte tror att de kommer att få en tillräckligt hög lön för att de ska kunna betala tillbaka lånet. Denna mer pessimistiska syn på arbetsmarknadsutsikterna bidrar sannolikt till att många som har invandrat till Sverige avstår från att låna och till att lånebenägenheten är lägre i denna studerandegrupp.²⁴ Även kulturella och religiösa faktorer kan dock spela roll då 19 procent av dem som inte tar lån anger att det strider mot deras tro att ta lån. Det är dock oklart om dessa skulle ta lån om behov faktiskt uppstår. Resultatet pekar mot att lånebenägenheten i dessa fall oftare beror på en rationell bedömning av kommande intäkter än på kulturella eller religiösa faktorer.

²³ CSN (2020b).

²⁴ CSN (2017).

5.1.3. Arbetet påverkar oftast inte studierna

Kvinnor arbetar oftare vid sidan av studierna än män och äldre arbetar oftare än yngre. Andelen som arbetar vid sidan av studierna har sannolikt ökat något de senaste åren. En bidragande orsak till att fler arbetar under hösten 2020 kan vara att fribeloppet för inkomst har avskaffats under året.

De flesta uppger att arbetet inte påverkar deras studier. Men de som påverkas, påverkas oftare negativt än positivt. Forskning visar att lite arbete kan vara positivt för studierna, men att mycket arbete är negativt. Gränsen beskrivs ofta gå vid arbete i cirka 15 timmar per vecka. Mer arbete än så ger ofta negativa effekter för studierna.²⁵ De som arbetar inom samma område som de studerar tycker dock oftare att arbetet påverkar studierna positivt än de som arbetar inom ett område som är ett annat än vad de studerar.

5.1.4. Inga stora skillnader i boendekostnader mellan studerande vid olika utbildningsorter

En fråga som varit mycket aktuell de senaste åren är svårigheten att få tag på studentbostäder. Av landets 28 högskolekommuner uppger 20 att de har ett underskott av studentbostäder.²⁶ Enligt CSN:s enkät hade nästan var fjärde student svårt att hitta ett boende i samband med studierna.

Boendekostnaderna har ökat mer än konsumentprisindex under en följd av år.²⁷ Mer än en tredjedel av de studerande som är 45 år eller äldre har en boendekostnad på minst 7 000 kronor. Av dem som är yngre än 25 år är det bara 4 procent som har motsvarande kostnad för boendet. Trots boendekostnadernas betydelse tycks det inte spela någon roll vid vilket lärosäte den studerande läser, upplevelsen av ekonomin är densamma oavsett var man studerar. Detta tyder antingen på att de studerande anpassar sin boendestandard eller på att priserna inte skiljer sig så mycket mellan olika regioner.

5.2. Studiesituationen

5.2.1. Distansundervisningen påverkar studiesituationen

Covid-19-pandemin har haft en stor påverkan på studiesituationen för högskolestuderande under 2020. Den mest uppenbara förändringen är övergången till distansstudier. Denna förändring tycks främst ha haft en negativ inverkan på de studerandes upplevelse av sin studiesituation. Även om 60 procent av de studerande fortfarande upplever studiesituationen som bra eller mycket bra, så har andelen minskat med cirka 20 procentenheter jämfört med tidigare undersökningar. Yngre studerande hade sannolikt ofta planerat att bedriva campusstudier. När dessa fick gå över till distansutbildning, helt eller delvis, försämrades deras studiesituation. En del

²⁵ Se bl.a. IFAU (2017); Avdic, D., Gartell, M (2015); Joensen, J. (2007 och 2011); Kosi, T. m.fl. (2013); Uusitalo, R. (2010); Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018); CSN (2018).

²⁶ Boverket (2020).

²⁷ SCB (2020a).

av studiesituationen handlar även om det sociala livet tillsammans med studiekamrater, vilket för många har påverkats av covid-19-pandemin och de rekommendationer som finns i samhället.

5.2.2. Negativ trend för upplevelsen av studieresultaten

Andelen som anser att de lyckas helt med sina studier minskar. I varje undersökning sedan 2013 har andelen minskat. I stället är det fler som upplever att de lyckas delvis. Andelen som svarar att de inte alls upplever att de lyckas med sina studier har däremot varit relativt konstant. Framför allt är det bland yngre studerande och bland kvinnor som en mindre andel är helt nöjda med sina studieresultat, medan män och äldre tenderar att i allt högre grad svara att de lyckas helt med studierna.

En möjlig förklaring till detta kan vara att yngre studerande och kvinnor också känner sig mer stressade. Kvinnor upplever mer krav från sig själva och omgivningen på att prestera, vilket kan påverka studierna negativt och därmed även bedömningen av de egna resultaten.

Trots att fler upplever en sämre studiesituation och att fler är mindre nöjda med sina resultat, så har 96 procent av de studerande en god tro på att studierna ska ge dem en ljus framtid.

5.2.3. Framtida yrket fortsatt den vanligaste anledningen till studier

Den största drivkraften för studiemedelstagare att börja studera på högskola och universitet fortsätter att vara den framtida yrkesrollen. Det tyder på att de flesta studerande är målmedvetna och har en tydlig bild av vad de vill.

De flesta yngre studerande uppger också att det var självklart för dem att börja studera. Men ju äldre de studerande blir, desto lägre andel svarar att det var självklart. Uppgifter visar att de som påbörjar högskolestudier senare i livet oftare kommer från hem med föräldrar med kortare utbildning, vilket kan ha gjort att det inte varit självklart att direkt gå vidare till högre studier efter gymnasiet.²⁸ En annan anledning kan vara att de som är äldre under några år har prioriterat arbete framför studier, vilket också kan göra det mindre självklart att senare övergå till studier.²⁹

5.3. Hälsoläget

5.3.1. Majoriteten mår bra – men hälsan försämras när smittspridningen ökar

Majoriteten av de högskolestuderande som har studiemedel uppger att de mår bra. Andelen som svarar att de mår ”bra” eller ”mycket bra” är i stort sett oförändrad jämfört med CSN:s undersökning från år 2017. När CSN riktade en separat enkät till

²⁸ UKÄ (2018). Dessa jämförelser bör dock föras med förbehållet att studerande fram till 2008 kunde gynnas av att ha yrkeserfarenhet i antagningen till högskolan.

²⁹ SCB (2012).

studerande med studiemedel senare under höstterminen 2020 visade dock resultaten att en lägre andel mådde bra eller mycket bra.³⁰ Detta tyder på att studerande upplever sitt allmänna hälsotillstånd som sämre senare på terminen. Det är också troligt att covid-19-pandemin inverkat på de studerandes allmänna mående.

En hög andel av de studerande bedömer att deras hälsosituation är oförändrad jämfört med innan de började studera. Andelen som upplever att hälsan försämrats är ungefär lika stor som andelen som upplever att hälsan förbättrats.

Trots att de studerande gör en ganska positiv bedömning av sitt allmänna mående är det en hög andel som anger att de har olika typer av hälsobesvär. Den nationella folkhälsoenkäten visar på samma trend bland befolkningen i stort. Det är svårt att bedöma vad detta beror på. En teori kan vara att det allmänna måendet upplevs som ganska bra oaktat att man upplever något specifikt hälsobesvär, i synnerhet om hälsobesväret bedöms vara av lättare karaktär.

5.3.2. Högskolestuderande mer stressade än övriga

Många upplever stress i någon utsträckning. Högskolestuderande som har studiemedel är mer stressade än samtliga studerande och de är också mer stressade än befolkningen i stort, visar en jämförelse med den nationella folkhälsoenkäten.³¹ Studerande kvinnor upplever oftare krav från sig själva och andra, vilket ofta påverkar studierna negativt. Studerande män som upplever krav svarar oftare att det påverkar studierna positivt.

En hög andel av de studerande upplever också problem med trötthet samt ångslan, oro eller ångest. Andelen som upplever dessa hälsobesvär ökar också enligt Folkhälsomyndighetens enkätundersökningar.³² Kvinnor upplever i högre utsträckning sådana problem än män.

5.3.3. Hälsobesvär hänger ofta samman med studiesituationen

Det är svårt att avgöra vad som orsakar problem med hälsan. När vi frågat de studerande om de tror att deras upplevda besvär beror på deras ekonomiska situation, studiesituationen eller något annat svarar huvuddelen att de tror att besvären beror på studiesituationen. I synnerhet yngre studerande bedömer att det är studiesituationen som påverkar deras mående. Äldre studerande svarar oftare än yngre att den ekonomiska situationen påverkar deras mående. I frisvar beskriver studerande att pandemin och dess konsekvenser har haft påverkan på deras hälsa, exempel som lyfts är ökad känsla av ensamhet i samband med studier på distans samt ekonomisk stress till följd av att man blivit arbetslös.

³⁰ CSN (2020a).

³¹ Folkhälsomyndigheten (2020).

³² Folkhälsomyndigheten (2020).

Referenser

- Avdic, D., Gartell, M (2015). Working while studying? Student aid design and socioeconomic achievement disparities in higher education. *Labour Economics* 33 (2015) 26–40.
- Boverket (2020). Brist på studentbostäder i högskolekommunerna. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/studenter/> (Hämtad 2020-11-19)
- CSN (2017). Lånebenägenhet bland studerande med studiemedel. CSN, rapport 2017:4.
- CSN (2018). Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017. CSN, rapport 2018:3.
- CSN (2020a). Studerandes hälsa 2020. CSN, rapport 2020:11.
- CSN (2020b). Studiestödet 2019. CSN, rapport 2020:5.
- CSN (2020c). Vilka studerar utan studiemedel? CSN, rapport 2020:1.
- Folkhälsomyndigheten (2020). Folkhälsodata. Nationella folkhälsoenkäten. http://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/B_HLV/B_HLV__dPsykhals/hlv1psyesy.sys/tableViewLayout1/?rxid=19215807-23cd-44cf-8f63-b1eed980d297 (hämtad 2020-12-07)
- IFAU (2017). Student aid, academic achievement and labor market behavior. Working paper 2017:27.
- Joensen, J. (2007). Determinants and Consequences of Human Capital Investments.
- Joensen, J. (2011). Timing and Incentives: Impacts of Student Aid on Academic Achievement. Department of Economics, Stockholm School of Economics.
- Kosi, T. m.fl. (2013). Does Student Employment Deteriorate Academic Performance? The Case of Slovenia. University of Primorska.
- SCB (2012). Tiden mellan gymnasieskolan och universitetet/högskolan. Temarapport 2012:2.
- SCB (2020a). Figur: Hyror och den allmänna prisutvecklingen. 2020-10-22. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-byggande-och-bebyggelse/bostads-och-hyresuppgifter/hyror-i-bostadslagenheter/pong/tabell-och-diagram/hyror-och-den-allmanna-prisutvecklingen-19702020/> (hämtad 2020-11-12)
- SCB (2020b). Tre av tio är aktiva i förening. Statistiknyhet 2020-04-21. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/statistiknyhet/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-2018-2019/> (hämtad 2020-11-11)
- SCB (2020c). Undersökning om levnadsförhållanden (ULF/SILC) 2018-2019.

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__LE__LE0101__LE0101H/LE01012019H03/ (hämtad 2020-11-10).

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018). Omfang og konsekvenser af studiejobs.

UKÄ (2018). Högskolenybörjare 2017/18 och doktorandnybörjare 2016/17 efter föräldrarnas utbildningsnivå. UF 20 SM 1802.

Uusitalo, R. (2010). Vad förklarar svenska universitetsstudenters höga examensålder. Bilaga 3 till LU2011.

Bilaga 1 Enkäten

1. Studerar du med studiemedel på universitet och/eller högskola under höstterminen 2020?

- Ja
- Nej → Då riktar sig enkäten inte till dig och du behöver inte besvara övriga frågor. Men vi ber dig skicka in enkäten till oss, för att undvika att onödiga påminnelser skickas till dig och för undersökningens skull.

Dina studier

2. Varför började du studera på universitet och/eller högskola?

	Stämmer inte alls	Stämmer till viss del	Stämmer till stor del	Stämmer helt
För att det var självklart att jag skulle studera	☐	☐	☐	☐
För att öka mina chanser att få ett arbete	☐	☐	☐	☐
För att få ekonomiskt stöd, t.ex. studiemedel, så att jag kan försörja mig	☐	☐	☐	☐
För att det krävs utbildning för det jag vill arbeta med	☐	☐	☐	☐
För att bli mer allmänbildad och få större kunskaper	☐	☐	☐	☐

3. Studerar du på distans, med eller utan fysiska träffar, under höstterminen 2020?

- Nej → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 5**
- Ja, jag läser vissa kurser på distans
- Ja, jag läser bara kurser på distans

4. Studerar du på distans under höstterminen 2020 på grund av restriktioner i samband med covid-19?

- Nej, min utbildning eller kurs går normalt på distans
- Ja, vissa av mina kurser går på distans på grund av covid-19
- Ja, alla mina kurser går på distans på grund av covid-19

5. Utifrån dina studier under höstterminen 2020, hur upplever du din nuvarande studiesituation?

Mycket Dålig	Dålig	Varken bra eller dålig	Bra	Mycket bra
☐	☐	☐	☐	☐

6. Ungefär hur många timmar *per vecka* ägnar du i genomsnitt åt dina nuvarande studier, det vill säga både lärarledd undervisning och studier på egen hand eller i samarbete med andra?

0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51 eller mer
☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Hur upplever du studietempot i dina nuvarande studier?

Det är för lågt
 Det är lagom
 Det är för högt

8. Upplever du att du lyckas med dina studier under höstterminen 2020?

Ja, helt
 Ja, delvis
 Nej, inte alls

9. Tror du att dina studier kommer att ge dig en ljus framtid?

Ja
 Nej

Din ekonomi och ditt boende

10. Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?

Den är ...

- mycket bra
- bra
- ganska bra
- ganska dålig
- dålig
- mycket dålig

11. Hur försörjer du dig under höstterminen 2020? Markera de svarsalternativ som är aktuella för dig.

- Studielån och studiebidrag från CSN
- Endast studiebidrag från CSN
- Bidrag eller lön för studier från arbetsgivaren
- Stipendium
- Lön
- Pension
- Ersättning från a-kassa
- Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning
- Aktivitetsstöd för arbetsmarknadspolitiska åtgärder
- Föräldrapenning
- Barnbidrag
- Bostadsbidrag
- Underhållsstöd
- Försörjningsstöd (socialbidrag)
- Ekonomiskt stöd från maka/make, partner, sambo eller flickvän/pojkvän
- Ekonomiskt stöd från föräldrar
- Kost och logi hos föräldrar
- Sparade medel
- Lån från bank eller kreditbolag
- Annat, nämligen...

12. Arbetar du vid sidan av dina studier under höstterminen 2020?

- Nej
- Ja, inom det område jag utbildar mig → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 14**
- Ja, men inte inom det område jag utbildar mig → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 14**

13. Vad är den huvudsakliga anledningen till att du inte arbetar vid sidan av dina studier?
Markera endast ett alternativ.

- Jag ville koncentrera mig på mina studier
- Jag ville egentligen arbeta, men studierna var för krävande
- Min familjesituation gjorde att jag inte hade möjlighet att arbeta
- Jag ville vara med familj och vänner
- Jag behövde inte mer pengar
- Jag ville arbeta, men jag fick inget arbete
- Annan orsak, nämligen _____

Du som *inte* arbetade → GÅ VIDARE TILL FRÅGA 18

14. Ungefär hur många timmar *per vecka* arbetar du i genomsnitt vid sidan av dina studier under höstterminen 2020?

- Mindre än 4 timmar
- 4-9 timmar
- 10-19 timmar
- 20-29 timmar
- 30-39 timmar
- 40 timmar eller mer

15. Vilken är den främsta orsaken till att du arbetar vid sidan av dina studier under höstterminen 2020?

För att ...

- ha råd att studera
- få extrapengar
- få arbetslivserfarenhet
- jag måste försörja andra (barn, partner, föräldrar, släktingar)
- kunna ta mindre studielån/avstå från att ta studielån

- min arbetsgivare/mitt företag krävde det
- min utbildning krävde det
- det fanns en annan huvudsaklig orsak, nämligen _____

16. Upplever du att arbetet under höstterminen 2020 påverkar dina studier?

- Nej
- Ja...
- Främst negativt
- Främst positivt

17. Medför arbetet att det kommer att ta längre tid för dig att bli klar med dina studier, jämfört med om du inte hade arbetat vid sidan av studierna?

- Nej
- Ja...
- Det fördröjer studierna med mindre än en termin
- Det fördröjer studierna med mer än en termin
- Det fördröjer studierna, men jag vet inte med hur mycket

18. I vilken typ av bostad bor du?

- Hyresrätt som är studentbostad
- Hyresrätt som inte är studentbostad
- Bostadsrätt
- Villa eller radhus
- Rum (inneboende)
- Annat, nämligen _____

19. Har du haft svårt att få tag i boende i samband med dina studier?

- Ja
- Nej
- Inte aktuellt

20. Bor du tillsammans med någon/några? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej
- Ja ...
 - med andra studerande eller vänner
 - med make/maka, partner eller sambo
 - tillsammans med make/maka/partner/sambo och med barn eller ungdomar under 21 år (t.ex. syskon, egna barn, partners barn)
 - tillsammans med barn eller ungdomar under 21 år (t.ex. syskon, egna barn, partners barn)
 - med någon av eller båda mina föräldrar
 - under andra förhållanden, nämligen _____

21. Hur mycket betalar du för ditt boende per månad?

Inklusive hyra, el, amortering och ränta på bolån. Ange din del av kostnaden för boendet ifall du delar boende med andra.

- Jag betalar inget för mitt boende
- 1 -2 000 kronor
- 2 001 – 3 000 kronor
- 3 001 – 4 000 kronor
- 4 001 – 5 000 kronor
- 5 001 – 7 000 kronor
- 7 001 kronor eller mer

22. Skulle du/ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?

- Ja
- Nej

Din syn på studiemedlen

23. Om det inte hade varit möjligt att få studiestöd från CSN när du började studera, hade du ändå börjat?

- Ja
- Ja, troligen
- Nej, troligen inte
- Nej

24. Kände du till att du endast kan få studiemedel i ett visst antal veckor per utbildningsnivå?

- Nej → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 26**
- Ja

25. Har din planering av dina studier påverkats av att du endast kan få studiemedel i ett visst antal veckor per utbildningsnivå? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej
- Ja, ...
 - jag har planerat mina studier mer noggrant
 - jag har koncentrerat mig mer på mina studier
 - jag har läst fler kurser per termin
 - jag har valt en kortare utbildning
 - jag har inte läst kurser vid sidan av min utbildningsinriktning, till exempel sommarkurser
 - jag har varit tvungen att hoppa över kurser som jag anser är viktiga för min utbildning
 - jag har valt att använda mindre studiemedel än jag har haft rätt till
 - på annat sätt, nämligen _____

26. Hur ser du på studielån?

	Stämmer inte alls	Stämmer till viss del	Stämmer till stor del	Stämmer helt
Studielån är ett fördelaktigt lån	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd för att ta studielån	☐	☐	☐	☐
Att ta studielån är oproblemiskt	☐	☐	☐	☐
Räntan på studielånen är hög, det är bättre att ta andra lån	☐	☐	☐	☐
Studielån riskerar att drabba min familj negativt	☐	☐	☐	☐
Studielånet ger mig möjlighet att studera	☐	☐	☐	☐
Att betala ränta strider mot min tro	☐	☐	☐	☐
Studierna kommer inte att ge tillräckligt goda chanser att få ett arbete eller ger inte ett arbete med tillräckligt hög lön för att kunna betala tillbaka studielånet	☐	☐	☐	☐

Att ta studielån är att ligga samhället till last

27. Studerar du, eller har du någon gång studerat, med studielån?

- Ja
- Nej → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 31**

28. Vad är den huvudsakliga anledningen till att du valde att ta *studielån*? Markera endast ett svarsalternativ.

- Jag behöver studielånet för att ha råd att studera
- Jag vill spara hela eller delar av studielånet
- Jag behöver studielånet för att försörja andra (t.ex. barn, partner, föräldrar, släktingar)
- Jag vill ha extrapengar
- Jag vill slippa arbeta samtidigt som jag studerar
- Jag vill inte att mina föräldrar/min partner ska behöva försörja mig
- Annan anledning, vilken _____

29. Skulle du ha börjat studera om du inte hade kunnat få studielån?

- Ja
- Ja, troligen
- Nej, troligen inte
- Nej

30. Har du påverkats av att studielånet du tar, eller har tagit, ska betalas tillbaka? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Nej
- Ja, ...
 - jag har inte lånat alls under någon eller några terminer
 - jag har lånat mindre än jag haft möjlighet till under någon eller några terminer
 - jag har koncentrerat mig mer på mina studier
 - jag har arbetat för att inte behöva låna så mycket
 - jag har läst fler kurser per termin
 - jag har valt en kortare utbildning
 - på annat sätt, nämligen _____

GÅ VIDARE TILL FRÅGA 32

31. Vad är den huvudsakliga anledningen till att du inte har studerat med *studielån*? Markera endast ett svarsalternativ.

- Jag behöver inte ta studielån för att försörja mig under mina studier
- Jag vill inte belasta min ekonomi med den återbetalning som ska göras efter avslutade studier
- Jag har enligt gällande regler inte rätt till studielån
- Jag vill inte låna för jag tycker att det är fel att betala ränta på ett lån
- Jag har tidigare haft en studieskuld och vill inte skuldsätta mig för studier igen
- Annan anledning, vilken _____

32. I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?
Markera endast ett svarsalternativ.

- Mer än 100 procent
- 100 procent
- 75–99 procent
- 50–74 procent
- 25–49 procent
- 0–24 procent

Ditt mående

33. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?

- Mycket bra
- Bra
- Någorlunda
- Dåligt
- Mycket dåligt

34. Hur bedömer du din hälsa idag jämfört med innan du började studera?

Den är...

- mycket bättre
- något bättre
- densamma
- något sämre
- mycket sämre

35. Känner du dig för närvarande stressad?

Med stress menas ett tillstånd då man känner sig spänd, rastlös, nervös och okoncentrerad.

Inte alls	I viss mån	Ganska mycket	Väldigt mycket
☐	☐	☐	☐

36. Upplever du krav, från dig själv eller andra, på att prestera i dina nuvarande studier?

- Nej, jag upplever inga krav
- Ja, och det påverkar mig negativt
- Ja, och det påverkar mig positivt
- Ja, men det påverkar mig inte

37. Har du något eller några av följande besvär eller symptom?

	Nej	Ja, lätta besvär	Ja, svåra besvär
Trötthet?	☐	☐	☐
Sömnsvårigheter?	☐	☐	☐
Känsla av ensamhet?	☐	☐	☐
Ängslan, oro eller ångest?	☐	☐	☐
Nedstämdhet eller depression?	☐	☐	☐
Ont i magen?	☐	☐	☐
Huvudvärk eller migrän?	☐	☐	☐
Andra psykiska besvär?	☐	☐	☐

Om andra besvär, vilka? _____

NEJ PÅ SAMTLIGA FRÅGOR → GÅ VIDARE TILL FRÅGA 42

38. Upplever du att de hälsobesvär du meddelat ovan är orsakade av din nuvarande ekonomiska situation?

- Nej, mina hälsobesvär orsakas av något annat → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 40**
- Ja, delvis
- Ja
- Vet inte → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 40**

39. Beskriv på vilket sätt din ekonomiska situation har orsakat detta/dessa besvär:

40. Upplever du att de hälsobesvär du meddelat ovan är orsakade av din nuvarande studiesituation?

- Nej, mina hälsobesvär orsakas av något annat → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 42**
- Ja, delvis
- Ja
- Vet inte → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 40**

41. Beskriv på vilket sätt din studiesituation har orsakat detta/dessa besvär:

→ **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 43**

42. Förklara gärna vad som orsakar de hälsobesvär du meddelat ovan och på vilket sätt?

Om du inte vill eller kan svara, gå vidare till nästa fråga → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 43**

43. Har du varit sjuk under höstterminen 2020? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Ja, på heltid under kortare tid än 7 dagar
- Ja, på heltid mellan 7 och 30 dagar
- Ja, på heltid under längre tid än 30 dagar
- Ja, på deltid under kortare tid än 7 dagar
- Ja, på deltid mellan 7 och 30 dagar
- Ja, på deltid under längre tid än 30 dagar
- Nej → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 45**

44. Anmälde du din sjukdom till Försäkringskassan?

- Ja
- Nej, jag visste inte att man ska anmäla den till Försäkringskassan
- Nej, jag visste att man ska anmäla sjukdom, men inte till vem
- Nej, jag såg ingen anledning till det
- Nej, jag gjorde det inte av någon annan anledning, nämligen _____

45. Har du nedsatt funktion, besvär efter olycksfall, långvarig sjukdom eller annat långvarigt hälsoproblem?

- Nej → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 49**
- Ja

46. Är dina besvär ... Du kan markera flera svarsalternativ.

- fysiska besvär
- psykiska besvär

47. Medför dessa besvär att din studieförmåga är nedsatt?

- Nej, inte alls → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 49**
- Ja, delvis
- Ja, i hög grad

48. Får du på grund av dessa besvär något särskilt stöd för att klara studierna? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Ja, från skolan
- Ja, från någon annan

- Nej, men jag vill gärna få särskilt stöd från skolan
- Nej, men jag vill gärna få särskilt stöd från någon annan
- Nej, jag vill inte ha något särskilt stöd

49. Har du under höstterminen 2020 blivit kränkande bemött i samband med dina studier?

- Nej → **GÅ VIDARE TILL FRÅGA 52**
- Ja, någon gång
- Ja, flera gånger

50. Om du har blivit kränkande bemött i samband med dina studier, vad berodde det på? Du kan markera flera svarsalternativ.

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet (här ingår exempelvis utländsk bakgrund)
- sexuell läggning
- funktionsnedsättning
- ålder
- religion eller trosuppfattning
- annat, nämligen _____

51. Vem har du blivit kränkande bemött av? Du kan markera flera svarsalternativ.

- Andra studerande
- Lärare eller handledare på min skola
- Lärare eller handledare på min praktikplats
- Administrativ personal på min skola
- Arbetsgivare eller arbetskamrater
- Min egen familj eller släkt
- CSN
- Annan myndighet eller organisation, nämligen _____
- Någon annan, nämligen _____

Bakgrundsfrågor om dig

52. Har du ekonomiskt ansvar för barn?

- Nej
- Ja

53. Har du invandrat till Sverige?

- Nej
- Ja, från ett land i Europa
- Ja, från ett land utanför Europa

54. Har någon av dina föräldrar invandrat till Sverige?

	Förälder 1	Förälder 2
Nej	☐	☐
Ja, från ett land i Europa	☐	☐
Ja, från ett land utanför Europa	☐	☐
Vet inte	☐	☐

55. Vilken är eller var dina föräldrars högsta utbildningsnivå?

	Förälder 1	Förälder 2
Har inte studerat	☐	☐
Grundskola eller motsvarande	☐	☐
Gymnasieskola eller motsvarande	☐	☐
Högskola eller motsvarande	☐	☐
Vet inte	☐	☐

Här kan du lämna synpunkter och kommentarer om din situation som studerande!
Observera att vi inte kan svara på frågor som ställs här. Om du har frågor om studiestödsregler eller om handläggningen av ditt ärende ring 0771-276 000.

Stort tack för din medverkan i den här undersökningen!

Bilaga 2 Population, urval och svarsfrekvens

Av tabellen nedan framgår population, urval, antal svar och svarsfrekvenser. Bortfallet av svar ökar risken för skeva resultat, det vill säga att resultatet inte är detsamma som om alla i urvalsgruppen hade besvarat frågan. Resultatet kan på grund av bortfallet systematiskt över- eller underskattas. Samtidigt innebär höga bortfallsfrekvenser inte automatiskt att resultaten är osäkra. Det beror på hur bortfallet fördelar sig. Resultatets tillförlitlighet blir bäst om bortfallet speglar dem som valt att delta i undersökningen.

I denna undersökning har vi bearbetat resultaten genom att vikta dem utifrån hur många svar som kommit in i jämförelse med hur många som finns i studerandegruppen i verkligheten. Vi har även analyserat svaren utifrån när de kom in i syfte att få en bild av hur svaren kunde ha blivit om fler hade deltagit i undersökningen. Denna senare bortfallsanalys presenteras i bilaga 3.

Från en undersökning som baseras på ett sannolikhetsurval kan man beräkna det värde man vill skatta, inte bara som ett enda värde utan också med ett intervall, så kallat konfidensintervall, även kallat ”felmarginal”. Ofta väljer man att använda ett konfidensintervall på 95 procent. Det innebär att om undersökningen upprepas så skulle i 19 fall av 20 det sanna (men okända) värdet täckas in i detta intervall.

Konfidensintervallens storlek beror av antalet observationer i urvalet och på hur stor spridning variabeln har. Både resultatet (spridningen) och antalet svarande varierar beroende på fråga och studerandegrupp. Resultaten för samtliga studerande har generellt sett konfidensintervall kring +/- en till två procentenheter. I någon enstaka (följd-)fråga med ett mycket lågt antal svarande sträcker sig dock konfidensintervallet till +/- åtta procent.

En del av de förändringar som redogörs för i rapporten i förhållande till tidigare år är inte statistiskt säkerställda. Det betyder inte att de är ointressanta eftersom även mindre förändringar, det vill säga resultat som är stabila över tid, är av intresse.

Vi undviker då det är möjligt att redogöra för till exempel jämförelser mellan olika år eller olika svarsalternativ som inte är statistiskt säkerställda. Vid små förändringar av resultaten mellan år eller vid små skillnader mellan olika svarsalternativ för intressanta frågor, är det dock oundvikligt att även presentera ej säkerställda resultat. I tabellbilagan till undersökningen (redovisas som separat dokument) återfinns samtliga resultat samt konfidensintervallen för de olika resultaten, fördelat på de olika studerandegrupperna. Med hjälp av dessa kan läsaren själv bilda sig en uppfattning om resultatens statistiska säkerhet.

Population, urval, antal svar och svarsfrekvens (procent)

		Antal i populationen	Antal i urvalet	Antal svar	Svarsfrekvens (andelar i procent)
Kön	Kvinna	51 876	4 026	1 646	40,9
	Man	26 821	1 720	641	37,3
Ålder	Yngre än 25 år	42 644	2 111	751	35,6
	25-34 år	29 581	1 956	673	34,4
	35-44 år	5 226	1 016	476	46,9
	45 år eller äldre	1 246	663	387	58,4
Lån	Har lån	67 300	4 330	1 700	39,9
	Har inte lån	11 397	1 416	587	41,5
Studietakt	Heltid	75 989	4 915	1 948	39,6
	Deltid	2 708	831	339	40,8
Tilläggsbidrag	Har tilläggsbidrag	10 476	1 831	803	43,9
	Har inte tilläggsbidrag	68 221	3 915	1 484	37,9
Totalt antal		78 697	5 746	2 287	39,8

Bilaga 3 Bortfallsanalys

Bortfallet

Bortfall av svar innebär försämrad datakvalitet då det påverkar resultatens tillförlitlighet negativt. Färre svar ger större konfidensintervall och därmed sämre precision. Bortfallet ökar risken för skeva resultat, det vill säga att resultatet inte är detsamma som om alla i urvalsgruppen hade besvarat frågan. Resultatet kan på grund av bortfallet systematiskt över- eller underskattas.

Samtidigt innebär höga bortfallsfrekvenser inte automatiskt att resultaten är osäkra. Det beror på hur bortfallet fördelar sig. Resultatets tillförlitlighet blir bäst om bortfallet speglar de som valt att delta i undersökningen.

I den här undersökningen blev bortfallet 60 procent. Vi har bearbetat resultaten genom att vikta dem utifrån hur stora olika respondentgrupper är i verkligheten samt i resultatfilen från undersökningen. Vi har även analyserat svaren utifrån när de kom in i syfte att få en bild av hur svaren kunde ha blivit om fler hade deltagit i undersökningen.

Bortfallskorrigerade vikter ger ökad representativitet

I undersökningen används en urvalsdesign där sannolikheten att bli utvald skiljer sig mellan olika urvalsgrupper. Dessutom besvarar olika studerandegrupper enkäten i olika hög grad. Vi ser till exempel att män och yngre svarar i lägre utsträckning än kvinnor och äldre.

För att öka resultatets representativitet för den undersökta populationen har vi vikta resultaten utifrån hur stora grupperna är i verkligheten samt i resultatfilen.

Vid viktning av resultat är det önskvärt att åtminstone de större grupperna i den undersökta populationen är välrepresenterade i resultatfilen. I den här undersökningen är de det.

Hur skulle de som inte besvarat enkäten ha svarat?

Vi har analyserat resultaten för fem frågor utifrån när svaren kom in. Analysen baseras på ett antagande om att det finns en tidstrend i hur respondenterna svarar under insamlingsperioden, där de som svarar sent mer liknar dem som inte svarar alls. Med denna trend kan man försöka spegla utvecklingen i svarandegruppen över till bortfallsgruppen. Vi har tittat på följande fem frågor:

- Utifrån dina studier under 2020, hur upplever du din nuvarande studiesituation?

- Hur upplever du att din ekonomi är under studietiden?
- Om det inte hade varit möjligt att få studiestöd från CSN när du började studera, hade du ändå börjat?
- Skulle du ha börjat studera om du inte hade kunnat få studielån?
- I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

För frågan ”Utifrån dina studier under 2020, hur upplever du din nuvarande studiesituation?” kan vi anta att en något högre andel hade varit missnöjda med sin studiesituation om fler hade besvarat enkäten.

För frågan om hur den studerande upplever sin ekonomi kan vi däremot anta att en något högre andel hade varit mer nöjda med sin ekonomi, om fler hade besvarat enkäten.

Svaren på frågan om studierna hade påbörjats även om det inte hade varit möjligt att få studiestöd, visar inga tydliga tendenser att resultatet skulle ha blivit annorlunda i den här undersökningen om fler hade besvarat enkäten.

Svarsmönstret för frågan om den studerande hade börjat studera om det inte hade varit möjligt att få studielån, visar att resultatet hade varit likvärdigt i den här undersökningen om fler hade besvarat enkäten.

För frågan ”I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?” kan vi anta att en något högre andel hade svarat att levnadsomkostnaderna täcks av studiemedel till 100 procent eller mer om fler hade besvarat enkäten.

Vi gör studier möjligt.